

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Liber Sextus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Policratici de Curialiū nugis.

Incipit prologus in librum sextum.

Horatius in
poetris.

Optū est illud ethici: quia emiliū circa ludum
faber vn⁹ & vngues exprimet & molles imi
tabitur ere capillos. Infelix opis summa qa
ponere totū nesciet. Hunc ego me si quid cō
ponere curem. Non magis esse velim q̄ naso
viuere prauo. Spectādū nigris oculis / nigroq̄
capillo. Dum plutarchi vestigia in traiani in

stitutione familiaris sequor / me ipsuz hac imagine arbitror cō
pellari: eroq̄ ludibrio omnium: nisi diligentius prosequar qd̄ in
cepi. Me enim in presenti clientē eius esse professus sum. Sequē
ergo eum & a capite reip. cū eo ad pedes vsq̄ descendā: ea tamē
conditione vt si his qbus iura permittitur ignorare mordacior
in hac parte apparuerō: id nō mihi sed plutarcho ascribant: aut
sibi potius qui regulā quā p̄fitetur & qua viuendū est eis / discea
re noluerunt / Nā qd̄ de nostratibus dictum est ea sola intentio
ne adieci: vt ad virtutis viam redeāt vel inuati. Eos nāq̄ ad agē
da sufficiunt animare / tam exēpla maiorū q̄ principis magnitudo
inuicti / cuius titulos nunc apud me in vnū congero: vt cū ali
orum tuba & litui & om̄e gen⁹ musicorū laudes eius p̄ in vnū
cōclamabūt: ego vir indoctus & plebeius mei similib⁹ preconia
ei⁹ / fistula stridēti disptiam. Nā quis a semipagano tibiā auri
calco iūctaz & emulā tube grādioris expectet? Adero tñ & me
tātis solēnis ingerā / & qd̄ ingenii vena subtrahit: denotiōis co
pia supplebit. Dū iuga montis aper: fluuios dū pisces amabit.
Dūq̄ thimo pascētur apes: dū rore cicade. Sēper honos nomēq̄
suū laudesq̄ manebūt. Qz si duces in iniuriā suā aliquid dictū
putant: doceant a principe qa nō in p̄niciē sed salutē egrotatiū
ppinant amara medicine. His p̄missis ad reliq̄ p̄grediaf oīo.

Virgil. in bu
colicis.

Excusatio pul
chra exprobrā
tis vitia.

Explicit prologus libri Sexti.

Incipit liber sextus.

Quae manus reipublice aut armata est / aut inermis: & que sit
inermis: & de officio eius. Cap. I.

Quae manus itaq̄ reipublice aut armata est / aut in
ermis. Armata quidē est que castrensem &
cruentā exercet militia. Inermis que iustitiā
expedit & ab armis feriādo / iuris militie ser
uit. Neq̄ enī reipublice militāt soli illi qui ga
leis toracibusq̄ muniti in hostes exercēt gla
dios aut tela que libet / sed & patroni causarū

De aduo. di
uerso. iudi. l.
aduocati.

qui gloriose vocis cōfisi munimine lapsa erigūt: fatigata repāt /
 nec min⁹ puidēt hūano generi q̄ si laboratū vitā: spē posterosq̄
 armorū presidio ab hostibus tuerētur. Militāt & publicani ap̄
 paritores & officiales oīm iudiciū. Sicut enī alia sunt officia pas
 cis/alia belli: ita eadē necesse ē alios & alios expediri. Arma
 ta itaq̄ man⁹ in hostē dūtaxat exercetur: at inermis extenditur
 & in ciuem. Porro vtriusq̄ necessaria est disciplina/ quia vtriusq̄
 solet insignis eē malicia. Vsus quoq̄ manū capitis sui p̄testa
 tur imaginē/ quia vt ait sapiētia. Rex iniqu⁹ oēs ministros im
 pios habet/ & q̄lis est rector ciuitatis: tales sunt & inhabitātes
 in ea. Oportet (inquit picles) collegā sophodem arguēs pretorē
 nō modo man⁹ sed & oculos hīe continētes. Est aut̄ p̄sidentiuꝝ
 cōtinētia illa laudabilis: cū ab exactionib⁹ & iniuriis continent
 manus suas & cohibent alienas. Manus tñ vtriusq̄ militie ar
 mate videlicet & inermis/ manus principis est: & nisi vtrāq̄ co
 hibeat parū cōtinens est. Et quidē artius est cōpescenda iermis
 eo q̄ cū armati p̄cipianē abstinere ab exactionib⁹ & rapinis: in
 ermis etiam a munerib⁹ arceat. Si tñ pena alicui irrogatur les
 gitima: si exigif/ aut accipitur quod iure statutū est vel concess
 sum: nequaq̄ punif/ aut reprehendif. Hoc enim quicquid sit exa
 ctionis nomen non recipit/ neq̄ cadit in muneris rationem: qd̄
 officiales accipere prohibentur. Quia nō officialiū licentia ma
 ior est/ dum sub pretextu officii spoliare possūt aut vexare p̄uas
 tos: quod contra officium presunt pena ferendum est gra
 uiori. Ait enim beatus laurentius mediolanensis episcopus.
 Quid est publicanus? Nonne caput rapine & lex violentie?
 Quid est publicanus? Predo sine pudore: medicus exterminii
 Nonne immanior est furibus publicanus? Fur nāq̄ vel timēs su
 ratur/ hic autem delinquit cōfidenter. Fur laqueos legis timet.
 Hic q̄qd̄ fecerit legē putat. Lex furē deterret ab illicitis: hic ad
 iniquū malitie sue cōpendiū legē trahit. Quis eo iniquor q̄ v̄bis
 iustitie iustitiā dānat: & armis innocētie spoliat/ vulnerat/ occi
 dit innocētes? Lege vtiq̄ legē pimit: & dū alios vrget ad legē/
 exlex est. Nā sicut p̄tor etiā cū inique decernit ius dicit: habito
 tñ respectu nō ad id qd̄ facit s̄z qd̄ facere debet: sic & publicanus
 etiā cū delinquit ius videt implere habita tñ officii nō malitie
 ratione. S̄z qd̄ est officii publicani? Luca referēte didicim⁹ quia
 publicani venerūt ad iohānē vt baptisarenē ab eo & dixerunt.
 Magister quid faciem⁹? Respōdēs aut̄ dicebat illis. Nihil am
 plius q̄ qd̄ constitutū est vobis exigatis. Ecce officii publicani/

Prover. xxix.

Eccl. x.

Pericles.

Laurentij epi
mediolanensis
verba.Ita pessima
s̄ publicanos.ff. de insti. et
iu. l. penul. §.
pretor.

Luca. iij.

Polícraticí de Curialiū nugis.

exigere & recipere qđ statutū est. Quicqđ aut̄ āplius est/ a malo est exigētis & accipiētis/nō prebentis. Hoc aut̄ ad omniū magistratū officiales porrigitur/vt ab eis nihil āplius exigatur.

Job. xv.

Mala q̄ publicani faciunt.

Joelis. i.
Locusta.
Brucus.

Athelebus.

Apparitores itaq; licēter exigūt qđ eis debetur ex sportulis/ & omniū stratilatū ordines salariū constitutū iuste accipiūt. Concutere tñ et vexare non licet/vt extorqueant & munera. Ignis (inquit beatus iob) deuorabit tabernacula eorū qui munera libenter accipiūt. Concepit dolorē conuentus eorū & pepit iniquitatem/ & vterus eius preparat dolos. Publicanorū oīm a maximo vsq; ad minimū cetus/concutioni nunc potius q̄ iustitie vacat: & ita in populo debachatur vt quod reliq; vnus: alii nō morentur auferre/ac si iuxta conquestionē ppheticā ad hoc instituti sint vt residuū locuste comedat bruc⁹. Et vt eis maior sit licētia nocēdi/vnus in se plura coaceruat officia vt qđ ab vno nō accepit officio:tollat ab alio. Tradūt phisiologi qđ ex locusta nascitur brucus: qui ita vocat quousq; alas habeat. Exinde succrescentibus alis cum ceperit volitare vocatur athelebus. Cū enī plenissime volare poterit/efficitur locusta. Iterū & multo grauior est brucus q̄ locusta/ & athelebus quia ei desunt ale:nec cito potest abscedere. Ideoq; quocūq; venerit fruges oīno psumit. Locusta tñ & athelebus quocūq; venerit nocēt/ & forte in locis plurib⁹: sed tamē minus brucus/ qui cum infederit nō mouet donec labores hominū oīno exhauriat. At in officialibus eundē brucū/athelebū inuenies & locustā: qui propinquis noceat: & remotis & illius cui semel incederit fortunā deuoret:nec ante abscedat/q̄ om̄s eius auferat facultates. Quis numerare pōt quot pupillos officiosissime circūscripserit: & quot venales iniuria fecerit agros: & quot apud nos licentia istorū suis nudatos bonis sub imagine religionis aliove pretextu nō tā romipetas & pegrīos q̄ exules fecerit? Vtiq; iā fiūt ista palā:nec eos p̄fides aut p̄cōsules cohibent: quia (vt dici solet). Opibus lupi congratulatur coruus: & ministro impietatis impius iudex applaudit. Hoc aut̄ oībus his vsu innotuit: principes quorū infideles sūt socii furū: quos cū in maleficio viderint currūt cū eis/adiicientes iniquitatis partē vt lucri quacūq; recipiant portionē. Si misertus fueris paupis: si occasum iustitie fleueris: si decreueris subuenire: si obmutire audes. vt ad singula que dicūt aut faciūt non dixeris euge. euge. accusantibus herodianis lese maiestatis reddes coram p̄fide rationē. Cui nisi in omnibus acquieueris cesari contradices: & quicquid dictet nisi sic eat: & nisi sic stet: est in p̄sonā

regis: contraq; coronam. Consurget / ingemiabit / & vsq; ad nu-
 bes inualefcet clamor officialium replicantium voce magna.
 Hunc inuenimus subuertentē populū & prohibentem tribu-
 ta dari cesari: negantēq; cesarē regem esse: & ministris ei⁹ vni-
 uersa de iure licere. Hunc inuenimus euacuantem paternas le-
 ges / nouas introducentem & vetustissime consuetudinis cōtē-
 ptorem. Huius rei testes sumus. Q; si tuam purgare volueris in-
 nocentiam: aut pro iustitia quicq; astruere. Si christū dixeris re-
 gem esse cui magis oporteat obediri q̄ hominibus. Si ecclesie
 eius quoniam hoc odiosissimum est aliquod protuleris priuile-
 gium continuo vociferantes intonabunt. Quid amplius deside-
 ratis testes? Ecce vos ipsi audistis blasphemiam. Quisquis as-
 serit talia contradicit cesari. Si vero iudex innocentiam videns
 iustitiāq; reueritus dissimulauerit vndiq; cōclamabunt. Si hūc
 dimittis non es amicus cesaris. Vt vni⁹ pena sit liberatio mul-
 torum tolle & dele hunc vt vitat & valeat barrabas. Oēs enim
 sunt quasi corpus vnū: quod sicut manifesta conuincunt opera /
 ex patre dyabolo est cuius isti sunt membra. Egregie quidez de
 istis beatus iob ait. Corpus illius quasi scuta fusilia / & cōpactū
 squamis se prementibus. Vna vni coniungitur: & ne spiraculū
 incedit per eas. Vna alteri coherebat: & tenentes se nequaq; se-
 parabuntur. Assistunt sibi quia conuenerunt in vnum aduersus
 dominum & aduersus xpm eius. Tantaq; vigēt auctoritate vt
 quicquid dixerit ita obtineat: ac si inueniatur in actis. Attesta-
 tio eorum veritati preiudicat. Non est preter principem cui li-
 ceat obuiare eorū sententiis nisi eos princeps coerceat: licz om-
 nes dicant / quia pax est non est vtiq; pax: aut illa pax sola est in
 qua est amaritudo amarissima. Nam cum alas habita mode-
 ratione inculpate tutele vim vi repellere liceat. concutientibus /
 spoliātib⁹ / torquētibus his mutire non licet. Iuris etenim viden-
 tur esse ministri. Excusatur qui aliquid ob tutelam proprii cor-
 poris fecerit. Si tamen quauis iniuria trahentibus his restite-
 rit / dignus pena qualibet iudicatur. Si crimen turbatum & tur-
 patum protrahit / si barbam vellit / si aures quasi nimiu; breues
 producit: si dat alapam: aut percutit pugno impie / si alterū eruit
 oculum / sustine patienter: nisi vtrumq; malis amittere. Quia
 quicquid presumunt: Cesaris dextera factum iactitant. Si te-
 lum manu gestas: si spontaneam detrectas prebere ceruicem /
 ventrē nudat: ostentat iugulum: ceruicē extendit: & te puocat.
 vt si aude; cesaris itestina telo rimeris: & q̄ libuerit modo ma

Job. xl.

Policratici de Curialiū nugis.

Hierem. iij.

Insti. de his q
sui vel ali. iur.
sūt. §. s. h tpe.

ps. xxxj.

Vegetius.

2° cor. prohe
miū institutio
num.

Vegetij sunt
verba de re mi
litari. lib. j. c. j.

num mittas in cesarem. Se enim personam cesaris gerere glo
riatur. At si hec est dextera cesaris/ quenam sinistra erit? Pro
fecto factio istorum nō iustitiā exegit: sed illudit: & nō implet
sed euacuat legem: licet nōnulli seua p̄rogatiua verborū aduer
sus mentē legis suā fraudulenter tueantur errorē. Sapiētes enī
sunt: vt faciāt mala. Cū nō puincialibus sit hec pestis pernicio
sa/ nulli p̄niciosior potest esse q̄ principi. Bona siquidē puincias
liū principis sunt ad necessitatem & vsū p̄ncipis omnia que p
uincialium sunt de iure exponūtur. Prouincia tota quasi archa
p̄ncipis est. Quā quisq; exhaurit grauissime delinquit in princi
pem: cui? extenuat facultates. Nā puinciales quasi quidā sup̄fi
ciani sunt: & quotiens vsus exigit potestatis rerū suarū nō tam
domini sunt q̄ custodes. Si nō necessitatis nō incūbit articulus:
sua sint puincialiū bona/ quibus nec ipse princeps licēter abu
titur. Si enī expedit reipublice ne quis re sua male vtaf/ abuti
alienavsq; quaq; non licet. At cū per ministros iniquitatis & sa
tellites sathane viros herodianos fuerit exhausta puincia/ si
necessitas iminet q̄bus vtetur p̄nceps? Proinde si sapit/ in cha
mo & freno maxillas eorū cōstriget: ne more luporū quos im
proba vētris ingluuiēs angit vastare possint/ & lacerare prouin
ciam & iniuriā principis quas vires totius reipublice exhaurire
Alioquin & ipse in egestatem incidet puincialibus oībus odio
sus/ redditurus suo iudici rationē in districto examine de operi
bus manū suarū/ & de lesione puincialiū quos iniuste & quasi
p̄ fraudē sub vmbra tuitiōis manu spoliavit & laceravit ieremi.

¶ Militia delectū exigit: scientiā & exercitationē. Cap. II.

Restat armata manus que castrēsem & cruentā vt di
ctum est exercet militiam. In huius autem modera
tione sapientia & iustitia principis elucet plurimū.
¶ Vt enim ait vegetius renatus/ nullus est quez opor
teat vel plura vel meliora scire q̄ principem cuius doctrina de
bet omnibus prodesse subiectis. Cum enim pacis itēq; belli de
beat opera moderari/ legum rei q; bellice ipm oportet habere
peritiā. Et quidez de pacatis studiis aliqua superius dicta sunt.
nunc manus armata discutitur: que sine delectu scientia & exer
citatione non conualescit. Quouis enim istorum cessante: non
prodest inutilis manus. At in his sciētia & exercitatio utiliora
sūt. Sciētia eī rei bellice dimicādi nutrit audaciā. Nemo facere
metuit qd se bñ didicisse p̄fidit Eteī i certamie belloz exercita
ta paucitas ad victoriā p̄optior ē/ q̄ tud/ & idocta multitudo ex

posita semp ad cedē. Quid enī romanos gentiū oīum fecit esse victores? Scientia utiq; exercitatio & fides quā electi ex sacramento rei publice ipendebāt: nā quid aduersus gallorū multitudinē romana paucitas valuisse: quid aduersus germanorū pceritatē breuitas potuisset audere? Hispanos quidē nō tantū numero: sed & virib; corporis manifestū est pstitisse romanis. Afrorū dolis atq; diuitiis semper ipares extiterunt. Vñ aduersus hec omnia pfuit tironē solertē eligere: & vt ita dictū sit docere ius armorū quotidiano exercitio roborare doctrinam: quecūq; possunt in acie & plis euenire prenosse meditatione capestri: et in defides seueritas vindicte. Hoc memorat⁹ auctor testatur et fere verbis eisdē adiitiēs inutilem esse militie nutritū tenere & delitiis assuetū: preferēs tanq̄ aptiorē plebē rusticā que sub diuo & in labore nutrit: solis patiens/negligēs vmbre: balnearū nescia: ignara deliciarū: simplicis animi: paruo cōtenta cibo: duratis ad oēm laborū tolerantia mēbris. Cui gestare ferrū: fossaz ducere: onus ferre: cōsuetudo de iure est. Nūquid cantores/aleatores/aut aucupes cum opus fuerit ad hec inueniētur idonei? Plane & istos & piscatores dulcarios & lintiones: & omēs qui aliquid tractasse videbūtur ad genecia pertinens: a militari officio sic repellit vt fabros ferrarios: itemq; lignarios/ceruorum aprorūq; venatores in vsum militie censeat eligendos. Nam & hieroal vt figuraliū mysteria taceātur dño mandāte phibit⁹ est in multitudine timida & inexercitata habere fiducia: & illos solos aduersus madianitas pducere: quos robur animi & exercitiū corporis approbaret. Cū ergo gedeon cūctis audientib; proclamaret qui formidolosus & timid⁹ est reuertat: recesserūt ex populo. xx. & ii. milia virorū / & tantū decē milia remāserūt. Sed ab his decem milib; illos solos tanq̄ expeditiores ad bella iudiciū dñi preelegit: qui in siti sua velut canes festini lāberent manu piciēte ad os aquas: his relictis qui deflexo poplice biberāt. In trecētis itaq; viris facta est liberatio populi: hostes cefi captiuati reges & interfecti. non tā militie q̄ malicie principes. Percussitq; zebec & salmana in ore gladii & tulit ornāmēta & bullas quib; colla regaliū camelorū decorari solent: ornamenta quoq; monilia & vestē purpureā quib; reges madian vti cōsueuerant: sibiq; de tanta preda solas in aures aureas hismaelitarū reseruauit / ceteris ex ratione populo distributis. Vicit ergo innumerabiles hostiū copias inexpedita paucitate virorū fortiū quos nō facile crediderim in delitiis vrbiū aut regalib; epulis/

Benecū dicitur opus lanificij seminarū

Judic. vii.

Judicū. viij.

Politratici de Curialiū nugis.

quotidianisq; cōiuiis didicisse vt aquā biberēt. vnde eos domi-
nus pre ceteris censuit eligendos. Si tamē interdum necessitas
exigit vrbanos deliciaresq; ad arma cōpelli ex quo primuz no-
men dedere militie/laborare/decurrere/portare pondus: & so-
lem puluerēq; ferre condiscant/parco victu vtanf & rustico: in-
terdū sub diuo/interdū sub papilionibus cōmorentur/tūc demū
ad vsum erudiantur armoz. Et si longior expeditio emergit/
in angariis plurimū detinēdi sunt: pculq; habendi ab illecebris
ciuitatis. vt eo modo & corporibus eorū robur accedat & aius.
Nec inficiandū est post vrbem conditam romanos ex ciuitate
semp profectos esse ad bellū. Sed tunc nullis delitiis fungeban-
tur sudorē: cursu & campestri exercitio collectū/nādi vsu iuuen-
tus abluabat in tyberi. Idē bellator idēq; agricola: sed gnā tm cō-
mutabat armorū. Quod vsq; adeo verū est vt aranti quintio ci-

De quintio ci-
nomiasco ba-
ratro ad dicta-
t. rā pucto.
s. i. p. h. u. c.
Gegetius.

nomiaco dictaturā constet oblatā: quem trepida ante boues di-
ctaturā iduxit vxor: & sua aratra domū lictor tulit. Ex agris er-
go robur exercitus precipue supplendū est. Vt enim ait nescio
quo pacto mortē minus timet qui delitiarū minus nouit i vita.

¶ De militibus gloriosis q; militie inutiles sunt. Cap. III.

Rubescant forte milites gloriosi & qui trasonē comi-
cum potius vita & moribus q; professione & nomine
representant. Hec armate militie munia que nō tam
(vt eis videtur) disciplinā redolet militarem q; igno-
miniose seruitutis angustias. In eo nāq; militarem cōstare glo-
riam opinantur/ si nitidiori splendeant habitu. vt lineas suas
vestes ve sericas sic perstringant: & torqueāt vt quasi cutem ce-
rusatam aliis ve succis obnoxia/carni faciāt coherere: si grada-
riis equis infideāt mollius/si calamistrati curati ve acteo nō ce-
dunt apollini/& delitiis sint magis q; virtute prefignes. Forū
si forte cōstruxeris aciem/castrū thaidis q; hanibalis tuti⁹ expu-
gnabis. Quisquis eorum in aula iactantior est/cuz ad prelii dis-
crimen acceditur: lacones duce sāga turmatim premittet ad pu-
gnam/nouissimos presidii causa subsequens cum funditoribus
aliisq; qui in hostem tela mittere eminus/manum conferere vo-
lunt. Cum vero sine vulnere & cicatrice quod frequentius eue-
nit domum redeunt/tunc exhausta canūt prelia marte graui. Il-
lic eacides/illic tēdebat achilles/& pingunt fluido pergama to-
ta mero. Et quisquis mortes mille circa tēpora sua errasse glori-
atur. Exiinde gloriam eorum ferre non poteris/fabula hec i an-
num centesimum protelabitur. Filii quoq; qui nascentur/& ex

urgent: enarrabunt filiis suis. Si hastas aliquot quas admodum
cautas & fragiles/diligens inertia percussit quis fregerit/si au-
rum minus colorve alius quocumque ictu casuue a dypeo excidit/
hoc garrula lingua si licuerit memoriale faciet in seculum seculi.

Isti primos recubitus habent in cineribus & quicquid renatus noster
de re militari tradiderit. Epulatur (si fortuna permittit) cotidie
splendide/omnemque laborem & exercitationem que non inuincibilis
necessitas ingerit: cane & angue deterius fugiunt: & quicquid im-
net difficultatis reiciunt in subiectos. Interim dypeos sic iurant
sic exornant omnia instrumenta castrorum/ut quilibet eorum non tam cul-
torem quam presidem martis credas. Cuius istorum aut dypeus detra-
hatur aut galea spolia eius ipsum martem poterunt honorare.

¶ Quarum rerum scientiam & exercitium oporteat habere milites.
& quod eis occurrere non licet. & de augusto qui filias suas fecit insti-
tuti lanificio.

Capitulum. IIII.

Egregie quidem scipio africanus sicut in libro strategem-
matum iulius frontinus refert/cum scutum eleganter cuius-
dam vidisset ornatum: dixit non mirari se quod tanta cura or-
nasset in quo plus presidii quam in gladio haberet. Sed nec
fastidium illorum preferre poteris: nisi fueris patientie gradioris. Nam
ut ineptias eorum non rideas: nulla modestia poterit cohibere.

¶ Quis octauiano augusto felicior aut maior? filios & si non genu-
erit adoptauit/ quibus & si sufficere posset clarus sanguis ad gloria
& bona hereditaria magis ad copiam quam ad usum/ ea tamen diligen-
tia instituti sunt: ac si sua retineri/ vel aliena acquiri nequaquam possint
nisi per virtutem. Eos ergo ad gradum militare & cursum & saltum fecit
exercitari/ usque natandi & ceterum & punctim feriendi & iaciendi
missilia & lapides/ manu vel fida docuit: & quale bellum omnem aut su-
stineri debeat aut inferri. Nouit enim prudentissimus & diligens impera-
tor/ quia quo semel est ibuta recens suabit odorem: testa diu/ & quod non
tamen celeris: sed etiam perfectis imbuunt quod disant a pueris. Deinde mi-
litaris alacritas: saltus & cursum/ ante copiam est & temperata quam cor-
pus etate pigrescat. Velocitas eius que precepta/ & firmata est ex-
ercitio strenuum efficit bellatorem. Nec multum refert si cetera probita-
tis insignia concurrunt/ proceri sint an stature breuioris. Vtilis est mi-
lites fortes esse quam grades. Delectori suo refert dixisse pyrri. Tu
grades elige: ego eos fortes reddam. Ad tumultum archemori dum
ludos solemnnes grecia celebraret tideum capaneo prestitisse
precelebre est: quia maior in exiguo regnabat corpore virtus.

De exercitio magni pompeii memorat salustius quod cum alacribus

De scipione
africano tra-
ctum est quod nimis or-
nauerat scutum

Augusti laus

Pirri ordina-
tio in eligendo
milites gran-
des.
De archemo-
ro.

faltu/cum velocibus cursu: cum validis vecte certabat. Neq; enī ille aliter potuisset par esse fertorio: nisi se & milites suos frequentibus exercitiis pparasset ad prelia. Recedendi/auscultādi insilendi ars non mediocris est: cuius beneficio illa seruetur cautela/ut miles ad inferendum vulnus: sic insurgat in hostē: ut eidē ex aliqua parte non pateat ad plagam. Exercitium natandi per comodū est: cum ī terrestri prelio vel nauali: quid cui necessitas paret nemini perspicuū sit: nec est prōptum quēpiam arte quaz non didicit a periculis expediri. Missiliū quoq; vs⁹ est maxim⁹ quibus hostis eminus leditur aut terretur & exercitio eorū la certis robur accrescit: & iaculādi peritia acquiritur atq; vs⁹. Hoc autē tanti exercitii assidua meditatio conferebat. ut in tumultu bellico vtiliter versarentur intrepidi/qui in pace fuerant tā studiose instructi. Filias quoq; legitur pfatus augustus sic in lanificio fecisse īstrui/ut si preter spē eas in extremā paupertatem fortuna picisset: vitā possent arte/deductis facultatibus exhibere. Nam & nēdi texendi & aci exercendi: vestesq; formandi fingendi & cōponendi non modo artem/sed vsum habebant & cōsuetudinē. Vtiq; qui ocia non indulgebat virginib⁹: nequaquā pmittebat milites ociari: quorū professio instituta est ad laborez. Nec credo eū de molliori habitu militū gloriari: ad quez nisi seueriorivultu & honestiori habitu accedere filia nō audebat. Lucanus breui quodā preconio cōmēdat cathonē & militiā romanorum: adiūciēs inter cetera q; ei vestiri fuerat preciose/hirtanī mēbra super romani more quiritis induxisse togam. Quod pfecto non diceret nisi durioris toge vsus de quiritem consuetudine processisset. Sed modo qui mollibus vestiuntur in domib⁹ regum sunt/immo in castris: & sic ad bella procedunt: quasi ad nuptias dealbati. Magnis antique militie pūlegiis se tuentur quā in eo imitantur plurimū q; iura ignorāt. Et hoc quidem tolerabile esset nisi eque diuinas & humanas contēnerēt leges. ut velis nolis fatiriciū illud tibi frequenter occurrat. Diuomaches ego sum: suffla/sum candid⁹ esto. Dum nō deterius sapiat pannutia baucis. Cum bene discincto cantauerit ozima verne.

¶ Duo esse precipua que militem faciunt/ scilicet delectum & sacramentum.

Capitulum. V.

ME me tamen putes iimicari militie & vitia personarum in officia retorquere. Ego patrociniū ei⁹ quouis renitente suscipio: & eaz auctore dño sufficiētissime excusabo. Professio nāq; tam laudabilis est q̄ neces

De filiabus
augusti,

Cathonis
laus.

Matth. xj.

Terius.

saria / & quā nemo vitupare potest salua reuerētia dei a quo est instituta. Veteris testamenti reuolue seriē & inuenies ita esse vt dico. Nihil enim ad rem pertinet / si isti preuaricātur: qm̄ eis lex militie posita nō est: nec aliquis eorū vt recte loquamur miles est. Lege libros tam ecclesiasticos q̄ mundanos quibus agitur de re militari: & manifeste duo iuuenes esse que militem faciunt / electionē & sacramētū. Hec enī duo cōia sunt his qui spiritalē & corporalē militiā exercēt. Hos enī ad ministeriū altaris & cultū ecclesie vocat lingua pontificis: illos ad defensionē reipublice eligit lingua ducis. De quibus officiis locis suis q̄les & q̄liter ad alterutrū officiū eligēdi sint maiorū scripta declarāt. Sed quia nunc secularis militia vsatur in manibus vel vegeti⁹ renatus super electiōe militū audiatur. Ait ergo. In hoc totius reipublice salus vsatur: vt tirones non tm̄ corporibus: sed etiam animis p̄stantissimi delegant. Vires regni & romani nois fūndamentū in prima delectus examinatiōe cōsistūt. Nec leue hoc putetur officiū / aut passim quibuscūq; mandandū qd̄ ap̄d vetes inter tā varia ḡna vsutum p̄cipue p̄stat esse laudatū. Iuuentus enim cui defensio puinciarū imminet & moribus excellere debet & virib⁹. Honestas enī idoneū militē reddit / & verecūdia dum phibet fugere: sepe facit esse victorem. Quid enī p̄dest si exerceatur ignobilis / si plurib⁹ stipendiis moref in castris? Nūquid exercitus p̄ficit in tēpore belli cui⁹ improbādis tironibus claudicauit electio? Et quātū vsu expimētoq; didicim⁹: hic tot vbiq; ab hostibus illate sūt clades: dū lōga pax militē incurios⁹ legit. dū inutiles quiq; ciuilia sectātur officia / dū in dictis possessionib⁹ / tirones p̄ gr̄am aut dissimulationem pbantiū tales forciantur armis quales dñi habere fastidiunt. A magnis ergo viris / magnaq; diligentia idoneos cōuenit eligi tirones. Cū vō diligēs electio iudicio fuerit approbata: signādi sunt: & ascribēdi militie q̄ ad eā inueniētur idonei. Nā & velocitas requirēda est & robur & vtrū armorū disciplinā quis ediscere valeat: & an habeat cōfidētiā militare. Pleriq; enī quāuis nō iprobabiles videātur specie / tm̄ experimētis cōprobātur indigni. Repellēdi ergo min⁹ vtilis: & in loco eorū strēnuissimi subrogādi. In omī enī cōslictu nō tam p̄dest multitudo q̄ vsus / in qua exploranda forma & pmouēda ducis vsatur tam opera q̄ iudiciū. Signatis nāq; tironibus p̄ quotidiana exercitia armorum est demōstranda doctrina: vt leui armatura & graui terra. item & pelago / pedites sint an equites strennuum militem possint implere.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Que mala pueniāt nostris neglecto delectu militū : & qua
liter haroldus vualenses subegerit. Capitulum. VI.

Juuenalis.

Proverbiū.

Anglorum
hystoria.
Edouard⁹ rex
Harold⁹ dux.

Sed huius discipline vsus in disuetudinem abiit / aut
ex indulgentia longe securitatis aut irruēte mollicie
virorūq; aīos frangente luxuria: aut ignauiā iuuetus
tis / aut inertia ducū tēporis nostri. Quē enim inue
nies qui strēnue docere possit qđ ipse non didicit? Nūc patimur
lōge pacis mala / seuior armis luxuria incubuit: victiq; vlcisciē
orbē. Antiquos & modernas reuolue hystorias & plane iueni
es quia cōcussio populorum: armorū collisio: clades hominū &
plaga terribilis luxuriā semper aut comitatur aut sequit / ne lō
ge petātū exempla nīnicolimi britones irruūt & iam protēdūt
terminos suos: & egressi de cauernis suis latebrisq; siluarū pla
na occupant nobiliū pccenim videntibus ipsis impugnat / expu
gnant & diruūt: aut sibi retinent munitiōes eo qđ iuuet⁹ nostra
que tecto gaudet & vmbri / nata fruges consumere: in lucē dor
miens scortationi honesta postponens officia: tota die insectās
voluptatem: cytharā / lyram & tympanū. & vocem organi in cō
uiuuiis magis agnoscit: qđ lituū aut tubā in castris. In qua aut nō
fuit aut errauit ducis electio / cessauit aut languit disciplina. Nā
si manū conserere oporteat: in armatura leui parū habent fidu
cie: in graui minimū alacritatis. Hac itaq; onerantur vt hostez
sequi nō possint: illa exanimant vt eā tāq; ad vulnus expositi ne
queant sustinere. Depopulantur illi fines nostros: dū iuuet⁹ nos
tra instruit: & dū nobis miles armatur hostis euadit. Et (vt di
ci solet) dum canis musitat tutas latebras ingreditur lupus. Nō
est qui comprehendat abeuntem: aut insequatur hostem / eo qđ
impeditus nec sufficit: nec proficit aduersus expeditum. Ille tam
men non murorū fossarū ve petit presidia: sed locum qui militi
meo / sicut & sibi: & si non eque not⁹: tamē accessibilis est Vtiq;
tutus est illi: quia miles meus non in propria stute / sed in presi
dio confidit armorum. Anglorum recens narrat hystoria qđ cū
britones irruptione facta angliam depopularētur: a piūssimo re
ge eduardo ad eos expugnandos missus est dux haroldus: vir
quidem armis strenuus & laudabilium openz fulgens ifignis
bus: & qui tam suam qđ suorum posset apud posteros gloriā dila
tare / nisi meritorū titulos nequitia patris imitās perfide psum
pto regno decoloraret. Cū ergo gentis cognosceret leuitatē / qđ si
pari certamine militiā eligēs expeditā / cū eis censuit cōgrediē
dū / leuē exercēs armaturā: pomat⁹ incedens: fasciis pect⁹ & p⁹

duro lectus torio: missilib⁹ eorū leua obiectans ancillia: & i eos contorquens nunc spicula/nunc mucronē exerēs: sic fugiētū ve stiguis iheribat vt p̄meret pede pes: & cuspidē cuspis. & v̄nbo v̄mbone repelleret. Niuiū itaq; collē ingressus vastabat oīa: & expeditione in bienniū prorogata reges cepit: & capita eorū regi q̄ eū miserat p̄sentauit: & vsq; ad miserationē puulorū oēm masculū qui inueniri potuit interficiens in ore gladii pacauit p̄ uinciam. Legem statuit: vt quicūq; britonū exinde citra terminum quem eis prescripsit fossam scilicet offe cum telo inueniretur/ei ab officialibus regni manus dextera p̄scideret. Adeoq; virtute ducis tūc cōfecti sūt britōes: vt fere gēs tota deficere videret & ex indulgētia iā dicti regis mulieres eorū nupserūt anglis. Vides ne q̄tū electio ducis & exercitiū militie iuuetur? p̄ferat?

¶ Que sit conceptio sacramenti militaris: & q̄ sine eo militare non licet.

Capitulum. VII.

Verū tamen citra religionem sacramenti ex ātīqua lege nemo militie cingulo donabatur. Nā sicut ap̄d iulium frontinum legitur lucio flacco & gayo varrone cōsulis milites primo iureiurādo facti sunt. Antea enim sacramēto tātūmodo a tribunis rogabant. Ceterū ipi in se coniuabant se fugere atq; formidinis causa nō abituros: neq; ex ordine recessuros: nisi teli petēdi: hostis ve feriēdi causa: aut ciuis seruandi. Et hoc dicebat militie sacramētum qd̄ & xp̄ianissimorū p̄ncipū auctoritate firmatur & vsu. Cōceptio vero iuramenti teste vegetio h̄mōi est. Iurant equidē milites p̄ deū & xp̄m eius & spiritū sanctū / & per maiestatem principis que fm̄ deū h̄māno generi diligēda est & colēda (Nā cū quis legitimus accipit p̄ncipatū tanq̄ presenti & corporali deo fidelis est ei p̄stāda deuotio: impēdēdus puigil famulatus. Deo enī vel priuat⁹ vel militis seruit: cū fideliter eū diligit qui deo regnat auctore) Iurant inq; se strēnue facturos oīa: que p̄ceperit p̄nceps: nūq; deserturos militiā: v̄l mortē recusaturos pro republica cuius p̄scripti sunt militie. Cū vero hoc p̄stiterint iusiurandū: cingulo militari donant & p̄uilegiis. Adeoq; obtinuit vt electio & sacramētum militē faceret: vt sine electione nemo cōscriberet: aut iuraret: sine iuramento nemo militis nomē aut officiū sortiret. In libro officiorū marcus tullius refert: qd̄ p̄pili⁹ impator tenebat p̄ uinciam in cui⁹ exercitu fili⁹ cathonis tiro/militabat Cū autē p̄pilio videret vnā dimittere legiones: cathonis quoq; filiū q̄ in ea de legiōe militabat dimisit. S; cū amore pugnādi i exercitu res

li. iij. c. i. p̄n.

Militie sacm

Pompilius.

Catho.

manfisset: cato ad pompiliū scripsit: vt si pateretur i exercitu res manere eum. scdo eū obliget sacramēto: quia pōre amisso: iure cū hostib⁹ pugnare non poterat. Marci quidē catonis senis epistola est ad marciū filiū in qua scribit se audisse eū factū dimissū esse a consule cum macedonia bello p̄fico miles esset. Monet igitur vt caueat ne prelium ineat. Negat enim ius esse cū hoste pugnare: qui miles non sit. Ecce / quia vir sapientissimus militē nō credebat: nisi eū qui sacramēto ad militiam consecratur.

¶ Armata militiā ad religionem ex necessitate teneri sicut illam que in clero diuinis obsequiis consecratur: & q̄ miles sicut honoris ita & laboris nomen est. Cap. VIII.

Sed ipius iuramenti vba reuolue & inuenies armata militiam nō min⁹ q̄ spūalē / ex necessitate officii ad religionem & dei cultū artari: cū fideliter & scdm̄ deuz p̄ncipi debeat obsequiū: & reipublice p̄uigil famulatus. Vñ qd̄ predixi qui nec electi sunt nec iurati: & si militum noīe cenſeant nō magis in v̄itate milites sunt / q̄ sacerdotes aut clerici: quos ad ordines eccl̄ia nō vocauit. Miles nāq; sicut laboris: ita honoris nomen est. Nemo v̄o sibi honorē sumit: sed qui vocatur a dño de collato honore gloriae. Moyses & fidelis populi duces cum hostes oportuerat ipugnari: eligebant viros fortes / & ad bella doctissimos. Electioni nāq; isti p̄ueniūt. Qui v̄o nō electus seipm̄ militie ingerit / in se gladiū puocat: quē propa temeritate vsurpat. In cōstitutionē ergo p̄petuam incidit: quia qui gladiū accipit gladio peribit. Si vero in eo ciceronis auctoritas recipitur: is nō miles sed ficarius recte nominatur. Nā i veterum scriptis ficarii dicunt̄ & latrones quicūq; lege non p̄cipiente arma tractant. Arma nāq; quibus lex nō v̄tit: legem ipugnant. Duos gladios sufficere ip̄io xp̄iano euāgelii sacra testaf hystoria: omnes alii eorū sūt qui cū gladiis & fustibus accedūt. vt captiuū capiāt xp̄i nomē eius delere cupiētes. Illi ergo quid hnt̄ militis / q̄ ex sacramēto vocati nō obtēpant legi? Sed in eo militie sue p̄stare gloriā credūt: si cōtēptibile sit sacerdotiū / si eccl̄ie vileſcat autoritas: si ita dilatauerint regnum hominis. vt xp̄i impiū cōtrahatur: si laudes suas predicēt: & seipos falsis preconis mulceant & extollāt: cū irrisione audientiu imitātes militē gloriosū. Horū virtus in eo maxime elucescit / si clerū & ierme militiā / aut telis aut linguis confodiāt. Sed quis est vs⁹ militie ordinate? Tueri eccl̄iam: perfidiam impugnare: sacerdotiū venerari: pauperū ppulsare iurias / pacare puinciam / p̄fra-

Ad Hebre. v.

Matth. xxvj.

Luce. xxij.

tribus vt sacramēti docet cōceptio fundere sanguinē: & si opus est aiā ponere. Exultationes dei in guttore eorū: & gladii an- ps. cxlix.
cipites in manib⁹ eorū. Ad faciendā vindictā in nationib⁹: in-
crepationes in populis. Ad alligādos reges eorum in compedi-
bus: et nobiles in manicis ferreis. Sed quo fine: an vt furori/va-
nitati/auaritie seruiāt/aut pprie volūtati? Nequaq̃. Sed vt fa-
ciant in eis iudiciū cōscriptū: in quo quisq; non tā suū q̃ dei ange-
lorū & hoīm sequat̃ ex equitate & publica vtilitate arbitrium.

Vt faciāt inquā: quia sicut iudiciū dictare iudiciū: ita & istorum
faciēdo exercere officiū est. Vtiq; gloria hec est om̃ibus sanctis
ei⁹. Nā & hec agētes milites sancti sunt: & in eo fideliores prin-
cipi quo seruāt studiosus fidē dei: et virtutis sue vtilius gloriaz
pmouēt quo fidelius dei sui in om̃ibus gloriam querūt.

¶ Quid fides deo debita: sit cuius homini p̃ferēda: nec seruetur
homini: nisi deo seruetur.

Capitulum. IX.

Nec refert fideli quis militet an infideli: dū tantū mili-
tet fide incolumi. Dyocetiano & iuliano/ & aliis im-
piis leguntur militasse fideles: & eis in defensione rei
publice tanq̃ principib⁹ fidem exhibuisse & reuerētiā

Impugnabant enī hostes ip̃erū: sed mandata dei seruabant. Si ps. cxviii.
vero precipiebātur temerare legē: deū homini p̃ferēbāt. Se-
debāt principes & accusabāt eos: illi exercebātur in iustificatio-
nib⁹ dñi: cōstanter loquētes et agētes sine cōfusione mādata ei⁹

cū om̃i fiducia. Dauid quoq; militasse legitur achis & fidē & re 1. Regū. xxi.
uerentiam militantis implese. Hec autem om̃i militie formū-
la prescribenda est & implenda/ vt deo primū fides debita: de-
de principi & reipublice seruetur icolumis. Et semp̃ maiora p̃-
iudicabunt minoribus/ quia nec reipublice/ nec p̃ncipi fides ser-
uanda est contra deū: sed fm̃ sicut habet ip̃a cōceptio sacramen-
ti militaris. Vñ plurimū miror si quis p̃nceps illis habeat fidē/
quos videt deo suo cui vt cetera taceā etiāz sacramento militie
obligati sunt fidem debitā non seruare. Quo nā morbo ratiōis
laborat q̃ eū sibi fidelē fore credit quem videt esse corruptū & p̃
fidum in illū cui plurimū debet? Sed timet principem. Certe si
fortior superuenerit: pretimebit & illum. Amat forte p̃nceps
At si benignior & beneficentior apparuerit: & illuz preamabit.
Non est quo se non vertat impius qui hominē deo p̃fert. Ne-
quaq̃ seruabit secundam qui primam fidem irritam fecit.

¶ De p̃uilegiis militū/ & q̃ sacramēto astricti sūt ecclie/ & q̃re
gladius offeratur altari.

Capitulum. X.

Polícratici de Curialiū nugis.

Recte vero militantium priuilegia multa sunt: que de iure antiquo latius patēt. Nam & liberiores sunt / & pluribus immunitatibus gaudent ab angariis & per angariis, & sordidis muneribus alieni. Iura quoq; licenter ignorant. Et licet in potestate sint: in castrensi peculio testari possunt / & ex publica sollicitudine quod maximū est non permittuntur egere / & in hunc modum plurima que longū est enarrare. Licet autem sint qui sibi non teneri videntur ecclesie ex sacramento solēni: quia iam ex consuetudine plerūq; non prestat / nullus tamen est qui sacramēto tacito vel expresso ecclesie nō teneatur obnoxius. Et forte ideo cessat solēnitas iuramenti / quia ad hoc omnes inuitat & coartat necessitas officii & sinceritas fidei. Vnde iam inoleuit consuetudo solēnis: vt ea die qua quisq; militari cingulo decoratur / ecclesiam solenniter adeat: gladioq; super altare posito & oblato quasi celebri professioe facta seipsum obsequio altar(deuoueat / & gladii: id est officii sui iugē deo spondeat famulatum. Neq; necesse est vt hoc pfitear verbo / cum legitima professio militie / facto eius videatur inserta. Quis enim in homine illitterato: & qui magis arma q̄ litteras debeat nosse professionem exigat litteratā? Nam & ipi ab abates p̄fessione scripta vel dicta ad fidem & obedientiam videntur artari & reuera artantur / quia deo mentiri non licet. Sane aut plus est aut non minus quod milites faciunt / qui non cedula / s; gladium offerunt: & quasi primitias officii redimunt ab altari / vnde ecclesie imperpetuum famulentur. Nā sicut eis pro ecclesia plurimū: ita contra ecclesiam licet nihil. Refert lucas q̄ milites vt baptisarentur ad iohannē venerunt interrogantes. Magister quid faciemus & nos? Et ait illis. Neminē concutiatis: neq; calūniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris. Fidelis sermo & omī acceptione dignus qui deceat preambulum gratie / preconē veritatis: dñi precursorē. Nouerat enī manū militare p̄optam ad iniurias / rapinis assuetam: & cui nunq̄ aut raro sufficiunt sua / quin appetat aliena. Concussione ergo prohibita exclusit iniurias / rapinam exterminauit: exclusa calūnia / auaritiam quoq; dānauit: dū precepit vnūquēq; contentū esse stipendiis suis. Sicut enim dictum est / militem egere nō licet: cum dum militat militie sue prestantur stipendia / & cum emeritus est / p̄dia v̄l alimēta quoad necessitas exigit de publico puidēt.

¶ Q̄ milites durius castigandi sunt / si militie lege contempta priuilegijs abutuntur.

Capitulū. XI.

Luc. iij.

SI vero contra prohibitionem iohannis & legitimas sanctiones in furta dilabitur & rapinas / duri⁹ castigā dus est / vt qui semper ferruz duraq; tractauit & ita est cohibenda audacia eius vt in seiplo discat quanta ani maduersione feriendi sint qui legem impugnant / quam susce rant defendendam. Sicut enim multis immunitatibus & emi nentioribus priuilegiis militia gaudet / ita acrioribus penis sub denda est: si sua demeruisse priuilegia conuincatur. Nec in ea si bi parte prodest ignorantia iuris / cum & si iura publica permit tantur suum tamen officium nō liceat ignorare. Licet enim sas cerdos in ordinatione ordinis sui difficultatem ignoret / eo ipō q; sine contradictione / oneroso succedit officio: suscepti tamen sacerdotii onera cogitur sustinere. Si vero negligit aut maligna tur: corripietur grauius: eo q; maiori pena digni sunt hi quibus cū multū debeatur honoris aut occulto aut manifesto inueniū tur in crimine. Aliter crimina tamen: aliter puniuntur excess⁹. quoniam illa plerumq; penam irrogāt sanguinis: hec quasi me dicinalem pro qualitate delicti exigunt curam. Ipsa vero nunc simplex est: nunc quasi quandam acrimoniam miscet. Verūta men cum in omni professione disciplina necessaria sit / nusq; ma gis q; in clero & re militari. At res militaris que minus exerce tur in spiritu / acerbius est corporaliter punienda. Nihil est au tem quod vtramq; magis impugnet q; luxuria: quia omnis intē perantia ordini plurimum aduersatur. Porro vbi ordo non est: confusio locum habet / & nisi reprimatur correctionis stimulo / proculdubio ignominiam ex necessitate importat. Quid enī faciet fortiter quem luxuria & intemperātia non tam exarma uit q; exanimauit? Quartus liber strategematonum iulii fron tini refert q; publius scipio ad numantiam corruptum superio rum ducum secordia exercitum correxit: dimisso ingenti lixa rum numero / redactis ad munus quotidiana exercitatione mi litibus quibus cum frequens iniungeret iter portare cōplurium dierum cibaria imperabat: ita vt frigora & ymbres pati / vada fluminum pedibus traicere assuesceret miles / exprobrāte sub inde imperatore timiditatem & ignauia: frangenteq; delicio ris vsus ac parum necessaria expeditioni vasa. Quod maxime nobiliter accidit gayo nummio tribuno cui dixisse traditur scis pio. Mihi paulisper / tibi & reipublice sepe nequa q; eris. Quin tus metellus bello iugurtino similiter lapsam militum disci plinam pari seueritate restituit: cum insuper prohiberet alia

p iiii

De scipione q;
i numantia cor
rexit exercitū.
Lixa s; miles
deterrim⁹ / vi
lis / vel luxurio
sus / q; sequitur
exercitū causa
questus.

Gayi nummii re
prehensio p scis
pionē facta.

Polícraticí de Curialiū nugis.

Philippus quē ordinē suavit in p̄ma p̄stitutione exercit⁹.

Gay marij disciplina in exercitu.

Delifandrola cedemonio in castigatione militis. Ad thessa. vlt.

lib. iiii. c. v. De cassilinis obsessis ab hannibale.

De petilinis a penis obsessis

De hispanis febrēnsib⁹ obsessis ab herculio.

De egloninēsb⁹ bus q̄ p̄ fide seruāda passi sunt pignora occidi.

Triplex pena Fortune. Infamie. Sanguinis. Aurelij coctē consulis punitio p̄tra inobediētes milites

carne q̄ assa elixa vemilites vti. Philippus cum primū exercitū cōstitueret: vehicularū vsū oibus interdixit: equitibus non aliū q̄ singulos latones habere pmisit/peditib⁹ autē denis singulos q̄ molas & funes ferrēt. In estiuā exeūtib⁹. xxx. diēnū farinā collo portari ip̄pauit. Gayus marius recidendorū impedimētōrum grā quib⁹ maxime exercitus agmē onerat: vasa & cibaria militis in fasciculos aptata furcis p̄posuit sub q̄bus & habile onus & facilis requies esset. Vñ p̄uerbiū natū est: mli milites mariani. Lisander lacedemonius egressū via/ quenda castigabat. Cui dicenti ad nulli⁹ rei rapinā se ab agmine recessisse/ respōdit. Ne speciem quidem rapturi p̄beas volo. Publius vafica in hibernis quīs classis vsus nō esset necessari⁹: ne tñ miles desidia corrūperet: aut p̄ licentiā ocii sociis inferret iniurias: naues edificare instituit. Itē quoq; frontinus inter multa cōstātie insignia refert q̄ cassilini obsidēte hanibale tātam inopiā p̄pessi sūt vt murē venisse centū denariis memorie pditū sit: eiusq; veditōrem fame periisse: emptorē autē vixisse/ & in tāta angustia fidem seruasse romanis. Petilini a penis obsessi: parentes & liberos p̄pter inopiaz eiecerunt: ip̄i coriis madefactis: & igne siccatis folijsq; arborū/ & omī gnē animalīū vitā trahētes. vndecim menses obsidionē tolerauerūt. Hispani fabrenses oīa eadē p̄pessi sūt: nec tamē oppidū herculeio tradiderūt. Ciziū cū oppugnet mitridates: captiuos eius vrbis pdixit/ ostenditq; obsessis: arbitrat⁹ futurū vt miseratione suorum ad deditiōnē cōpelleret opidanos. At illi cohortati captiuos ad mortē fortiter excipientes: fidē seruauere romanis. Egloninenses cū a viriato/ his liberi & cōiuges redderēt preoptauerunt spectare supplicia pignora suorum q̄ a romanis deficere. Numātini ne se traderent/ fame mori prefixis forib⁹ domū suarū maluerūt: vicissetq; romanos auctore orozio nisi illi sub scipione pugnassent.

¶ Q̄ varia animaduersio p̄cedit in eos qui duci nō obtemperant: & quatenus debeat obediri: & in quibus mādati locū habeat exanimatio militaris in quibus non. Cap. XII.

Neos vero qui ducis aut legis non obtemperabāt arbitrio varia animaduersio procedebat. Nam alii in fortuna/ alii in fama: alii in sanguine puniuntur. Frontinum relege: & vsq; quaq; ita inuenies esse. Nā aurelius coctā/ consultum ad opus/ equites necessitate cogente iussisset accedere: eorumq; pars detrectasset imperiū/ questus apud censores effecit vt a patribus notarentur/ deinde obtinuit

ne eis preterita era procederent. Tribuni quoque plebis de eadez re ad populum pertulerunt: omniumque consensu stabilita est disciplina. Quintus metellus macedonicus in hispania quinque cohortes que hostibus cesserant: testamentum facere iussus/ ad locum recuperandum remisit: minatus non nisi post victoriae receptum iri. Senatus cum milites publici valerii turpiter fugati essent: decrevit ne ei auxilia submitterent nisi victis hostibus. His vero legionibus que punico bello militiam detrectauerat: in cicilianam velut relegatis per septem annos ordeum ex senatusconsulto datum est. Appii claudii sententia senatusque consultum omnes qui a pyrro rege epirotarum capti & postea remissi erant equester ad peditem redegit ad leuiem armaturam omnibus extra vallum iussis tendere/ donec bina hostium spolia singuli referrant. Hec frontinus. At plinius asserit: quia fuit hec quoque antiquitas animaduersionis militaris/ iubere ignominie causa militi venam solui/ & sanguinem dimitti. Cuius rei rationi: & si in veteribus litteris non potuerit inuenire/ hoc tamen primo factum opinatur in militibus stupetis animi/ & a naturali habitu declinat/ ut non tam pena quam medicina videretur. Postea tamen ob pleraque alia delicta id factitatum esse credit per consuetudinem quasi minus sani viderentur omnes qui contra officium delinquerent. Nam leuioris culpe non erat animaduersionis ignominiosa: & si nec illa ex vigore discipline militaris dissimulationi locum relinqueret. Veteres quoque grecos anulum habuisse in sinistre manus digito qui minimo proximus est/ celeberrime traditur. Romanos quoque homines aiunt sic plerumque vsitatos anulis: causamque huius rei apion in libris egyptiacis dicit: quod insectis apertisq; corporibus ut mos fuit quos greci anatonias vocant repertum est: quem da tenuissimum neruum ab eo vno digito de quo diximus ad cor hominis pertingere ac peruenire: visumque eum esse potissimum digitum tali honore decorandum: qui continens & quasi connexus cum principatu cordis videretur. Vnde & quasi excordes arbitrati sunt curandos aut puniendos qui in militare officium deliquissent. Ut redeam ad frontinum. Crassus a sepronio afello/ & plerisque aliis historie romane scriptoribus traditur habuisse quinque bonarum rerum maxima & precipua: quod esset ditissimus/ quod nobilissimus/ quod eloquentissimus/ quod iuris consultissimus/ quod pontifex maximus. Is cum in consulatu obtineret asiam prouinciam: & circumsidere atque obpugnare leucas pararet: opusque esset firma atque precera trabe qua arietem faceret quo muri oppidanorum quaterentur: scripsit ad

Exemplum pene sanguinis posset etiam dici exemplum pene fortune.

Exemplum pene fortune et sanguinis.

Captoz pena a pyrro/ & pena remissorum.

Antiqua pena in milites secundum Plinium.

Græcorum veterum pena contra milites. Quare in digito qui est iuxta minimum ponitur anulus.

Exemplum pene sanguinis de crasso quod punit magnum gatum in obediendum.

Polícratici de Curialiũ nugis.

magnum gayum maiorũ atheniensium sociorũ amicorũq; ro-
mani populi vt ex malis duob⁹ quos apud eos viderat: vter ma-
ior esset ei mittere pararet. Tunc magnus gayus compto q̄ob-
rem malum desiderasset: non vti iusserat maiorem: sed quẽ ma-
gis esse ydoneũ aptiorẽq; faciendo arieti facilioreq; portatu exi-
stimabat: minorem misit. Crassus eum vocari iussit: & cum in-
terrogasset cur non quẽ iusserat misisset: causis ratioibusq; quas
dictabat spretis/ vestimenta detrahi iussit: virgisque multum ce-
cidit: corrumpi atq; dissolui ratus omne officium imperantis:
si quis ad id quod facere iussus est non obsequio debito: sed con-
silio non desiderato responderit. Quid queso amplius in mona-
chu arctioris regule dictasset abbas seuer⁹? In eo nãq; solo deli-
querat q̄ non paruerat mandato: & si forte re ipsa vtilius esset
q̄ fecit. Nam sicut in religione degẽtib⁹ platorum mandata
dum preceptionẽ ppetuam nõ impugnãt a subditis nõ oportet
discuti/ sed impleri: sic in re militari circa mandata ducis nulla
est examiatio militaris nisi forte q̄ precipitur expressim salu-
ti reipublice inueniat aduersum. Nam in eo non obtemperat/
nisi perfidus & impi⁹ miles. Quid enim iniqui⁹/ quid detesta-
bilius q̄ sine fidei reuerentia aggredi quicquid dictauerit impa-
tor? Nonne apud om̄es nox funesta est: & crudelis plenaq; pfi-
die? Pectore si fratris gladium iuguloq; parẽtis: cõdere me iu-
beas/ pleneq; in viscera partus: cõiugis/ inuita pagam tñ omnia
dextra. Castra sup̄tusti si ponere tiberidis vndas: hespios audax
veniã metator in agros. Tu quosumq; voles in planũ effunde-
re muros. His aries actus disperget saxa lacertis/ illa licet peni-
tus tolli quã iusseris orbem/ roma sit. Quid nequ⁹ dici potuit:
& vnde magis deberet si fidelis esset roman⁹ impator offendi⁹?
In eo nãq; scelerat⁹ miles fidei sue fidẽ facere studuit/ vñ seipm
maxime infidelẽ & perfidũ esse cõiucit. Magna quidem debet
reuerentia duci: sed fidei religione seruata. Quedã ita necessa-
ria sunt vt mandatũ non expectet/ alia sic detestabilia: vt nullũ
omnino mandatũ admittãt. Media quidẽ que neq; sunt neces-
saria bona: nec detestabilia mala: consistunt in arbitrio presidẽ-
tis. Velit nolit prefectus: ex necessitate boni diligẽdus ẽ deus. ⁊
Velit nolit prefectus ex malicia iiquitat⁹/ est adulteriũ declinã-
dum. At militare/ vel non militare: egredi vel non egredi: cete-
raq; que philosophi indifferẽtia reputãt: ad prepositi diligentia
& reuerentiam spectant. In his (nisi mandato presidentis) oca-
lum aperire/ est criminis instar: aut ex sciẽtia sua ad cuiuscunq;

Lucani xsus.

operis fructum manum irreuerenter extendere. Sit cecus i hac parte subiectus vt uiuat: quia quacuq; die quasi ex ppria discretione ad arborem sciētie quā sibi & prelatis referuat dñs temerariā manum miserit/laqueum mortis incurrit. Quid enim bonum aut malū in talibus sit/non licet iudicare subiectis: dū plena reuerētia prepositis exhibeatur: & fidelis obedientia mādatorum. Militē ergo in oībus his que ad statum publicum pertinent nihil omnino temptare licet: nisi iussu ducis vel licētia qđ ipse faciendum decreuit roboretur. Vnde hi plerumq; qui ducī contempto vel non expectato imperio congregientes cum hoste reipublice victoriam contulerunt sepe non tam gloriam assecuti sunt de victoria: qđ de temeritate vel negligentia penaz. Quid ergo merebitur transfuga statiōis ve desertor si ex disciplina militari tanta seueritate corripitur triumphator? In strage gemmatibus iulii inuenitur elearcū lacedemōiorum ducem dixisse imperatorem exercitui potius timendum esse qđ hostē: eo qđ qui in prelio dubiam mortem timuerant/ eos statione relicta certum manebat supplicium. Lucilius papilius cursor fabium rutilium magistrū equitū qđ aduersus dictum eius quis prospere pugnauerat virgis poposcit cesum/ securi percussurus. nec contētionē aut precibus militum concessit animaduersionē eūq; profugientem romam persecutus: ne ibi quidem remissio prius supplicii metu qđ ad genua eius & fabius cum patre puoluēretur: & pariter senatus ac populus rogarent. Et ne eum credas hoc fecisse ex odio precedēt malli⁹ cui imperioso postea cognomē fuit/filiū qđ is contra edictū patris cū hoste pugnauerat quis victorē/in p̄spectu exercitus virgis cesū securi percussit. Fuit autē disciplina militaris: sicut reipublice necessaria: ita & oīb⁹ gratiosa: adeo qđ vt malli⁹ fili⁹ p se aduers⁹ patrē exercitus seditionē paratē: negauerit tāti esse quēq; vt ppt illū corrūperet disciplina militie: & obtinuit vt ipm pūri paterent. Api⁹ claudi⁹ ex his q loco cesserāt decimū quēq; militē sorte ductū fuisse percussit. Fabi⁹ rutili⁹ p̄sul ex duab⁹ legionib⁹ q loco cesserāt videnos sorte deductos i p̄spectu militū securi percussit. Idē trinos ex cēturiis q̄q; statio ab hoste prupta erat addixit securi. Quir⁹ fabi⁹ maxim⁹ transfugas dextas p̄scidit. Marc⁹ cato tradidit i furto dephēsis intē p̄militones dextas eē p̄cisas. aut si benigni⁹ i reū aiaduertere voluissēt: in p̄ncipis sanguinē missū. Seditio q̄q; securi puocat: ita tñ vt p arbitrio ducis i pena paucorū: securitas & qes rei publice reformetur. Iulius cesar orta seditione militū/paucis p̄-

Elearchi lacedemonij vbi egregiū i peratore nō minus metuendū militi qđ hosti.

De mallio filio q̄ cohercuit seditionē p se paratā vt non periret disciplina militaris.

Fabi⁹ pena in cedentes loco.

Fabi⁹ maxim⁹ pena in transfugas.

Iulij cesaris pena i milites seditiosos.

Polícraticí de Curialiú nugis.

cussis castra sedasse legitur / & fidem militum reparasse.

Quare cingulo priuentur milites: & q̄ exauctorat⁹ non habet aliquod cum gladio telo ve commercium / et quare gladius insertus est cingulo.

Caplm. XIII.

Statutum ad priuandú milites militia.

EIt interdú vt ex delicto suo priuent milites militiae cingulo in his maxime vbi sacrilegia cōmittunt. Veteri nāq̄ iure statutū est: & nouo non est abolitū: vt qui non seruato militiae sacramento religionem quā profitetur impugnat / cinguli amissione mulctetur. Fertur hoc edicto iulius compescuisse militē suū qñ urbem ingressis non licuit hoies spoliare / aut tépla deorū / qđ ei postmodum ingrauescēte seditione improperauit. Numinib⁹ nāq̄ romanis ciuib⁹ iurati impugnare nō poterāt quos sacramēto militiae susceperāt defendēdos. Sic quoq̄ gayus curio bello dardanico circa dirachiū cum vnā de legionibus quinq̄ seditionem vidisset: eam pcedere iussit inermem / discinctam in conspectu armati exercit⁹ stramenta coegit secare. Postero autē die similiter fossam discinctos milites facere / nullisq̄ precibus legiōis impetrari ab eo potuit: ne signa eius submitteret nomēq̄ deleret. Milites autē in supplementū aliarum legionū distribuit. Nō enī restituebant qui meruerant priuari cingulo: atēq̄ eos pre ceteris virtutū merita insignirent. Milites qui ex cānensi pugna cedentes in siciliā fuerāt relegati / postulauerant a marco marcello consule. vt in pliū ducerent. Ille senatū cōsuluit / senatusq̄ negauit placere sibi eis cōmitti rēpublicā q̄ eā deseruissent. Marcello tñ pmisit facere qđ videretur / lege tñ p̄scripta ne quis eorū & mūere vacaret: ne ve donaretur p̄mio / aut honore / aut reportaret in italiā dū peni in ea fuissent. Dū vero cingulo spoliati sunt: eis nec era pcedūt: nec militanb⁹ priuilegiis gaudēt: nec habēt aliqd cū gladio telo ve cōmerciū. Ideoq̄ p̄uida cōstitutione maiorū est gladius insert⁹ cingulo / vt collato honore cinguli / ptas quoq̄ ipius gladii aliq̄ tenus intelligat collata. Et recte cingulo decoratur / ad militiaz q̄sq̄ accedit: q̄a eū expeditū esse ad numia reipublice officii sui necessitas exigit. Accigi nāq̄ solet / cū gerēda iminēt: & cū vacatio datur: licet eē discinctū. Vñ illd i libro regnorū. Nō eque glorie accinct⁹ vt discinct⁹ / q̄a sollicitudo labori iminētis gloriā licētiā nō admittit. & ociādi libertas & securitas q̄tis plenimq̄ extollentiam parit. Cingulum ergo indicium laboris / labor honoris meritum / vt liqueat omnibus q̄ qui laborem indictum militiae subire detrectat / honorem gladii in militari

Gay⁹ curio.

Marcus marcellus.

ii. Regū. xx.

cingulo frustra portat. Ipsius quoque cinguli cassa est significatio: nisi fidem eius roborat & solidet labor. Videas multos cinguli honore tumetes: sed nisi honorem impleat laboriosa merita: id est est ac si per solida substantia quis vendicat spumam. Profecto dignum est privilegium perdere: qui concessa sibi abutitur potestate. Abutitur autem quod vel non faciendo quod oportet / vel faciendo quod fieri non debet. Et cum utrumque sit malum: ut dicitur peccatum delicto gravius esse solet. Delinquit enim qui non implet officium: sed plane peccat quod quis committit contrarium. Albo siquidem nigrum magis opponitur quam non album: & tristitia letitiam magis impugnat quam spes aut timor: quam neque in letitiae rationem cadunt: nec ei maxime adversantur. Et cingulo quidem abutitur tam ille qui non implet quod oportet ex militiae sacramento / quam ille qui impugnat militiae sacramentum. Delinquit tamen gravius qui impugnat sicut hostis verus: ignavo milite odibilior est. Vnde qui republicam & inermem manum / militarium armis impugnat: iustissime exauctoratur: tamquam ille qui figuram hostilem induerit. Sed praeter ceteris omnibus diuino & humano iure gravius feriunt sacrilegi / & hi qui variis perturbationibus impugnant ecclesiam dei quibus lex non praecipione dexterarum: sed poenam irrogat capitale. Si patrociniis illorum assumat Cicero & demosthenes / si in defensione eorum linguam acuat & totius ingenii sui vires exhauriat Quintilianus. si iura viguerint: quod post deum in manu principis est / fortunas eorum & capita / quae legitimis suppliciis feriantur tueri non poterunt. Quod si gladium suum adversus tales non exerit princeps / in seipsum proculdubio provocat gladium bis acutum quod in ore suo gerit filius hominis gladium utique qui vivus & efficax est / qui corpus findit / & animam mittit in gehennam ad quam obtusus est omnis gladius & omnis armatura fragilis fluida & infirma / propter illam quam sola construit gratia in bonorum fabrica meritorum. Sunt tamen plurimi qui malorum clamore operum quam militiae consecrati cingulum altari obtulerunt videntur protestari se eo tunc animo accessisse ut altari & ministris eius: sed & deo qui ibi colitur bellum denunciarerit. Facilius crediderim hos malitiae execratos: quam ad legitimam militiam consecratos.

Quod disciplina militaris plurimum prodest: & quid militiam maxime frangit.

Cap. XIII.

DRoinde necessaria est disciplina militaris: cuius quanta sit utilitas non facile dixerim. Ut enim dictum est Romanis adeo profuit disciplina / ut orbem suae subicerent ditioni. Alexander quoque Macedo exiguum numerum militarem suscepit a patre sed doctam: qua assuefacta mi-

cf. q. iij. privilegium.

Differetia inter delictum & peccatum militiae.

Cicero.
Demosthenes.
Quintilianus.

De alexandro macedone.

Polícratíci de Curialiū nugis.

De xerxe la-
cedemoníis.

litie/orbē terrarū; aggressus innumeras hostium copias fudit.
Xerxes a trecentis lacedemoniorū ad trimopilas vexat⁹: cum
eos manu infinita plurimisq; suorum amicis vix confecisset: in
eo se deceptū dicebat/ q̄ multos quidē homines haberet: viros
autē discipline tenaces nullos. Hoc quideꝫ vere dixit/ quod & fru-
ga illa testatur/ qua apud salaminā turpiter victus: qui tot gētes
in bella trahebat: vt duces non possent facile numerari vix vna
naue euasit. Fertur enim q̄ duces exercitus eius non consueue-
rit pre multitudine aliter nūerare: q̄ singulis telis receptis a sin-
gulis vt ex numero telorū ducā quoq; numerus teneretur. Est
autē dux vsq; quaq; inutilis: apud quē disciplina non viget: & fru-
stra sperat victoriam/ qui animos manusq; militū assidue nō ex-
ercet. Miles subitus subito descriit ducem/ & laboreꝫ ferre non

De cesare qui
aim ei⁹ in bel-
lo ciuili firma-
uit.

sustinet quē cōtinuus nō exercuit labor. Cesaris aim fiducia ro-
borauit q̄ ei res erat aduersus militē subitū/ ducēq; emeritū: &
qui longa pacis quiete dedicerat ducē. Sed & vbi victoria despe-
ratur ad spē vindicte erigendus est animus. Est enim interdū
vna salus victis nullam spare salutē: & vt se victores putēt/ si nō
morianur multi. Magnū nāq; muneris loco est/ satiari vltiōe:
& dispendiū vite/ vindicte solatio compensari. Facile assumit
pugnandi necessitatem cui fugiēdi iponitur difficultas. Audas-
tiores sunt qui bellum inferunt/ & sepe dū alii honeste virilitē
mori cupiunt: feliciter vincunt. Audentes namq; fortia iuuat/
& vt pugne discrimen imminet. degeneres animos timor ar-
guit/ quo nihil ignominiosius est/ his qui nomen & officiū mi-
litie p̄itentur. Timidos nāq; grauissime lex percellit militaris
Duci quoq; in re militari diligentissime precauēdum est: ne ve-
nus & vinum pugnancia pectora frangant. Semper enī vincit
luxuria: sed eos dūtaxat quos ante corrūpit: eo quoq; studiosius
fugienda est: q̄ in diētelam suam acerrime seuit. Antioch⁹ tan-
te luxurie & supfluitatis instruxit exercitum/ vt etiā gregariū
milites auro caligas facerēt: p̄cularentq; materiam/ cui⁹ amo-
re populi dimicant. Gens quoq; parthorū sepissime superat/ eo
q̄ luxuriosissima est. Nam quicquid ad eos tractus mūdiq; te-
porē. Ibitur/ emollit gentes clementia celi. Solent nō in acie co-
minus preliari: sed quoad possunt hostem eminus ledunt. Ob-
sessas vrbes/ mora & viribus nesciunt expugnare. Pugnant p̄-
currentibus equis: aut terga dantibus / sepe etiam simulatibus
fugam. Signum his ex antiquo more/ nō tuba: sed tympano da-
tur/ nec pugnare diu possunt: quia intolerabiles essent si quant⁹

Antiochi lu-
xuria.

Parthorum
luxuria.
Lucanus.

est eorum impetus tanta esset perseverantia. Natura taciti ad faciendum quod ad dicendum promptiores. In cibum parci/ fides dicti permittitur nulla. Principibus metu: non pudore vel religione parent. Principatus vero quem corrumpit luxuria diu stare non potest/ aut si steterit opprimente iudicio dei euomet quicquid in moderatio luxurie hausit. Modum siquidem sui nescit: nec ante intemperantiam reprimat quod ex indulgentiore licentia in extrema turpitudinem prolatur. Assiriorum discute plagas: & historiarum testimonio conuincas regna eorum impulsu luxurie esse subuersa. Inter cetera refert trogus: quod postremus rex assiriorum regnavit sardanapalus/ vir muliere corruptior. Ad hunc videndum quod nemini ante eum permissum fuerat prefectus cum admitti magna ambitione egre obtinisset/ iuenit eum inter scortorum greges/ purpuram colentem/ muliebri habitu cum mollicie corporis & oculorum lasciuia omnes feminas anteiret pensa inter virgines parcientem. Quibus visis indignatus/ tali femine tantum virum iri subiectum/ tractantemque ferrum/ & arma habentes parere: progressus ad socios quid viderit refert. Negat se ei parere posse qui feminam se mallet esse quam virum. Fit igitur coniuratio. Qua ille audita/ in aulam regiam se recepit. Vbi exstructa incensaque pira & se & diuitias suas in incendium mittit/ hoc solo imitatus virum. Et precedentium quidem regum robur a luxuria emollitum est: deinde per singulos quasi per gradus inualecente mollicia: in hoc tandem effeminatum fractum & comminutum est. Imperium fere romanum exhaustum est: & diuisum/ nerone impante: cuius gula fere omnia deuorauit/ maculauit libido: exhausta auaritia/ fregit ignauia: luxuria cum superbia exinanuit. Hic nullam vestem bis induit: ut in aliquo ceteris singulari gloria preluceret. Sed dum roma permisit/ totum orbem fecit in gloriam. Quicquid aliorum quasi industria: huius inertia fere amisit.

¶ Romanos pre ceteris in disciplina viguisse: & in eis iulium cesarem floruisse pre ceteris.

Capitulum XV

Sed cum omnium gentium exempla reuoluo disciplina romanorum pre ceteris lucet. Mesis quoque plurimum profuisse legitur disciplina. ut in paucitate sua finitimis superatis: cum romanis ausi sint super imperio gentium dimicare. Quod feri aut extiterit/ ex rebus eorum colligitur quibus aduersus romanos pugnatur/ vnde ducuntur acie postulato silentio. Vos (inquit) estis? Responsum est/ romani gentium domini. Et ille. Ita fiet (inquit) si nos viceritis. Graui tamen conflictu pugnatum est

Parthorum natura.

Subuersiois causa regni assiriorum.
Trogus.
Sardanapalus?

De imperio fere romanum consumptum fuit sub nerone & quare.

Messiorum notabilis ratio ad romanos.

Supra hinc inde respicitur.

Politratici de Curialiu nugis.

Cesaris eximie
laudes.

Maxim^{us} inter
duces cesar.
Iulij cesaris
magna comen-
datio.

Marci marcel-
li in re milita-
ri comendatio.

Sed romani vicerunt et numero plures & fortiores viribus & ex-
ercitatiores usu: multis tamen amissis suorum eo quod eis collecta-
tio fuerat aduersus populum disciplinaliter eruditum. Verum in to-
ta re militari nihil vtilius/nihil clarius duce enidito. Nam virtus
& industria ducis efficaciam exercitus sicut proverbialiter dici so-
let quasi altera lance compensat. Cesareos triumphos duci potius quam
exercitui vetustas ascripsit. Vt enim Solinus ait. quantum senicius
aut sergius inter milites tantum inter duces immo inter omnes ho-
mines cesar dictator enituit. Huius ductibus undecies centum vigin-
ti & duo milia hostium cesa minas annotauit. Signis collatis
quingagesies et bis dimicauit. Marcum marcellum solus suppres-
sus qui nouies & tricies pari modo fuerat preliatus. Ad hec nul-
lus celerius scripsit: nemo velocius legit. Quaternas etiam epulas
perhibere simul dictasse Benignitate adeo preditus: ut quos ar-
mis subegerat clementia magis vicerit.

Que nostratibus mala pueniant ab indisciplinatioe. Ca. XVI

Sed quid maiorum virtutem replico & reuoluo. Defecit
etas nostra & fere ad nihilum redacta est/honoribus in-
tumesceat: honorum nesciens gradus: vanitate nominum
delectatur: contempta rerum veritate & fructu. Aleator
auceps: quodque magis mirere stultitiam: et qui virilia nunquam tracta-
uerunt: sed neque nota habuerunt officia cum ad opera lasciuie pilo
fructuante ceteraque indurata tanquam inhabiles reprobantur: militem in-
duunt: primipilatum/ducatumque affectant: & seductores & doctores
pollicentur officium quod nunquam didicerunt. Porro nullum unquam imperium sic
virtus dilatauit: cuius isti non sufficiunt contrahere fines: aut omnino
vires euacuare. si mihi non credis vel operibus crede. Pudet dice-
re quod dolor est & ignominia sustinere. Dum armata nobis mili-
tia stertit: dum alienam expugnant pudicitiam suam prostituunt: dum nobi-
lium circueunt domos conuiuia explorant ut epuletur quotidie sple-
dide: dum ampullas piciunt & sequepedalia verba sine cruore tru-
cidantes sarracenos & parthos/ & si quid aliud hostili cesefer noie
Dum hoc faciunt milites gloriosi ninicolinus indomitus insolescit:
inermes britones intumescunt: ipsosque qui dicuntur palatini comi-
tes et regum sanguine gloriatur: fere ad deditioem compellunt/ & quasi
tributarios faciunt. Non est qui cum eis velit manum conferere: aut qui
velit equo Marte quid valeat experiri. Armati inermes ad ca-
pestria puocant: sed inermes ad siluestria: quia de propria virtute
diffidit/nemo nostrorum psequitur. Vtinam memoriter tenuissent
quod de cisalpinis romana narrat hystoria: cuius verba sunt hec.

Joan. r.

Cisalpinorū incolis animi ferarū corpora plus q̄ humana erāt: sed experimēto deprehēsum est: quia sicut virt⁹ eorū primo impetu maior est q̄ virorū: ita sequēs minor est q̄ feminarū. Alpina enī corpora humēte celo educata habent aliquid simile niuib⁹ suis. Cū mox incaluerint pugna: statim in sudorem eunt & leui motu quasi sole laxantur. Alibi quoq; Alpinarū gentium feritas facile vel per mulieres ostēditur: que deficiētib⁹ telis infantēs suos afflictos humi in ora militum aduersa miserūt. Si essent plane qui impugnarent nivicollinos nostros p̄caldubio vincerētur. Sed vt ait amētius. Nō est qui faciat faciēda: que fere p̄fici vltro nea natura cōpellit. Armata puincia inermis/imbellig⁹ barbaries aggredit⁹ depopulat & vastat: et qui domui sue esurit milite nostro cedente de nō satiatur: & in nostro facit luxurie diem festū. Nūquid enī nō cedit miles qui nō repellit hostem irruentē & imminētē? Si vero nec amor patrie: nec rerū damna: nec salutis iminētis ab hoste dispendiū: vel pudoris stigmulus virtutē militie nostre excitare debuerat: cui iā inermis et insolens vualēsis insultat. Prouerbialiter dici solet quia misera terra est: quā agaso vel mulio depopulat. Qz si nulla exhortatione virili nostri possunt milites ad virilia incitari: vel matres & vxores cedentiū eos vrgeant ad virtutē. Nam aliqd tale in priscis hystoriis inuenitur. Cū enī irruentib⁹ medis acies perfarū pulsata in fugā ageretur/ & omnino deficiens: nec victorem respicere auderet/ matres & vxores eorum passim obuiam fugientibus occurrunt: & mulierū densata acie orant vt in plūz reuertantur. Nolētibus/ sublata veste/ obscena corpis ostendūt: rogantes viui in vteros matrū vel vxorū velit refugere. Hac repressi castigatione in preliū redeunt: & facta impressione/ quos fugiebant fugere cōpulerūt. Vtinā sic faciant vxores & matres nostrorū marchionū: dum quacūq; occasione patriam seruent incolumē/ & labē pudoris ammoueant.

De persis cōtra medos.

CNobis a nostratibus exempla esse virtutum & quas ciuitates in italia pdiderit breanni⁹ scdm̄ antiq̄s hystorias. Ca. XVII.

Erūm quod a nostris nunc querimus iā pridem deperit: & eousq; maiorū nostrorū vt⁹ manauit ad alios/ vt plenitudo diuitis vene a fonte videat in riuulos defecisse enim neq; a romanis/ & grecis tm̄ nobis sūt exempla virtutis/ nam & domesticis habundamus. Tradunt hystorie brēnū ducē senonū: qui exercitū romanorū apud flumē albā cōfecit: ipsāq; urbē romā irrupit: cepit/ & cesis patrib⁹/ & sub-

Britānia ma-
gna est insula
anglic.

De hystoria
et moribus

Brēni mors.

Mar. et Luc.
viij.

acta italia/inuasit greciā: vastans oīa/ vniuersisq; terribilis vsq;
ad delphici apollinis tēplū: qđ sitū est in monte pernaſo pcessit:
ipsiusq; apollinis appetens spolia ſarriliter iocat⁹ ait. Locuple-
tes deos largiri hominibus oportere. Hūc inq; tradunt de maio-
ri britānia que ab aduētū ſaxonū in insulā appellat⁹ angliā oriū-
dum. Apud trogū pompeium in vicesimo reperitur/ qđ ſenones
galli cōmilitones brēni cū in italiā venissent: tuscos a ſuis ſedi-
bus expulerūt. in ea condiderūt vrbes egregias. mediolanū/ cur-
mas/ brixiam/ veronā/ vergamū/ tridētum atq; vicentiā. Nā qđ
vrbe ſenenſiū ſenibus ſuis/ & valitudinariis armētariisq; cōſtru-
xerint/ nō modo fides hystorie/ ſed celebris traditio est/ ex eo qđ
dem validior/ qđ ſenēſes & liniamētis mēbrorū & venustate ſa-
ciei/ & coloris grā/ moribus quoq; ipsis ad gallos & britones a
quibus originē contraxerunt vidētur accedere. Licet eos vetu-
ſtas tēporis/ orbis plaga/ ſitus regionis: conuictus finitimorū
qbus sanguine & moribus diu pmixti ſūt ex magna pte muta-
uerit. Nondū tamē colorē gallicū candorē ſcilicet: hec oīa ad vi-
cinorū ſimilitudinē extermiaſſe ſufficiunt. Greci nāq; lac galac
dicūt. Vñ & galaxias lacte⁹ appellat⁹: & galli quaſi colore lactei
& galathe qui quandoq; dicti ſūt gallogreci: in ſinib⁹ grecie qđ
galloꝝ militia occupauit. Maſit autē exercit⁹ ille/ brēno duce/
triūphator & ſēper inuict⁹: donec inſurgere auſ⁹ est in deos: ipm
apollinis delphicū iuadēs templū. Vbi cū incole dei opē suppli-
citer implorarēt: iuuenē ſupra modū humanū inſignis pulchri-
tudinis in delubri culmine conſpexerunt. Auditus est etiā ſtria-
dor arcus & ſtrepitus armorū. Subito etiā terremotu pars mō-
tis abrupta gallorū ſtrauit exercitū. Inſecuta deide tēpeſtas est
qđ grandine & frigore ſaucios abſūpſit. Dux ipſe brēnus cum do-
lorē vulnerū ferre nō poſſet: pugione vitā finiuit. Nec moueat
quēq; (vt dictū est) in tēplo viſus eſſe apollinē/ ad ducis iuncti au-
daciā coercendā: delēdūq; exercitū qui pmittēte deo/ exigētib⁹
culpīs hominū: multas deleuerat natiōes. cū certū ſit aerias po-
teſtates plurimū neq; ſue exercere in illos qui ſane fidei exp-
tes ſunt: & xē religiois ignari. Eis nāq; grā ſubtrahit⁹: daturq;
malignis ſpiritib⁹ licētia nocēdi: cū niſi dño pmittēte oīno noce-
re non poſſint: nec ſi velit. Et ſicut euāgelico doceſ⁹ testimonio
nō ipetrata licētia nō audeāt aut queāt irruere ī gregē porcorū.
¶ Exempla recētium hystoriarum: & quomodo rex henricus
ſecundus tempeſtatem & procellas regis ſtephani ſerenauerit
& pacauerit inſulam. Capm. XVIII.

ET quia brevis hystoria alicui forte nimis remota videbitur ad demonstrandā virtutem gentis cui non natura sed doctria exercitiū ars & forte dux deest: accedo propius & ea que fere sunt oibus nota compendio so sermone proponā. Cinidus quanta virtute anglorū dacos da nosve fregerit/motusqz compescuerit noricorū: vel ex eo perspicuū est q ob egregie virtutis meritū quā ibidē potenter & patenter exercuit/cantia nostra pme cohortis honorē & pmos pgressus hostiū: vsqz in hodiernum diē in oibus preliis obtinet: puincia quoqz seueriana que moderno vsu & noie ab incolis vultesira vocat: eodem iure sibi vendicat cohortē subsidiariam: adiecta sibi deuonia & cornubia. Ad tēpora nostra descēdo. Rex anglorū qui ruffus cognominatus est: armis quidē strenuus: sed parū religiosus: & qui psecutione sanctorū & precipue sancti anselmi cātuar: spiculum inuidie quo suffocatus est in se visus est puocasse. Is inquā cenomānū expugnauit: comitē cepit: nec tñ dignatus est eū carcerali custodie mancipare: tātōqz opi attestabitur imperpetuū mōs barbatus/aut si alio noie censere malueris dicatur mōs barbarus aut barbarorū. Transeo ad successorē eius henricū inditū regē: qui leo iustitie appellatus est: quem si cut publice notū est nō modo vrbes: sed & turres gallie timuerūt. Sed qualiter regē francorū pmissio plio fregerit & fugauerit quia pcelebre est: & victorie illius in vtroqz regno: q publico prelio interfuerunt/plurimi testes extāt: ne replicare notissima tediosum sit sciēter ptereo. Normānoꝝ ducē virū bellicosū: armis strenuū: qui hierosolyma liberata redierat: sub vmbra nomis quomodo ceperit alieni regni ingressus terminos: referre superuacaneū credo: cū etiā iuniores eundem captum viderint in custodia publica: habita tamen estimatione dignitatis & sanguinis. T estantur hoc normānorū proceres: alii capti/ alii incarcerati: alii exheredati in hodiernū diē. Sed & sepelchrū captiui ducis apud nos est. Postremo ne lōge petātūr exēpla: nepos illius totius eui si collate iam gratie virtutū in finē coheserint merita rex optimus apud britannias: normānorū & aquitanorū dux felicissimus & primus tā amplitudine rerū q splēdore virtutum q strenuus/ q magnificus/ q prudēs & modestus ab ipsa (vt ita dicam) infantia fuerit: nec ipse liuor filere aut dissimulare pōt: cū opera recentia & manifesta sint: & a britanniarum finibus ad hispanie limites virtutis sue protenderit & continuauerit titulos/ scz ingenium & rerū prudentia velox: ante pilos venit: dicē

Cinidus propriū nomē est cuiusdam magni ducis anglicie.

Ruffus rex:

Henric' p'm.

Henric' sc'os.

da tacēdaq; callet: & potis est nigrū vitio prefigere teca. Volēs
 nāq; deus gentis p̄uaricatricis p̄ire malitiā rupto federe qd̄ iu
 ramento procerū cum filia leonis iustitie firmatū fuerat: nouo
 rum pm̄isit sublimari fauorē: & in regno alieno regnare homi
 nem contēptorē boni & equi/cuius consiliū infaturatū est ab ini
 tio: cuius causa in iniquitate & perfidia fundata est/negligētez
 discipline: vt eo nō tam regnante q̄ concutiente & collidēte cle
 rum & populū puocarent om̄es ad oīa. Mensura nāq; iuris ius
 erat. Inuadens ergo regnū exheredauit: exclusit dominū/pro q̄
 quidē si fides esset in hoīe/& decessorū meritis:& ex necessitate
 iuramēti/sibi fuerat moriēdū/vicinas studuit corrupē nationes
 cū principibus matrimōia cōtraxit & amicitias: ne quo dei be
 neficio puulus qui adhuc vagiebat in curiis ad petitionē heredi
 tatis posset accedere. Plurima quidē aduersus innocētiā machi
 nabatur. Sed in oībus his mētita est iniquitas sibi/ eoq; innotuit.
 quia deus verax est: q̄ fidē quā deo suo dñōq; terreno nō suauit/
 eā nequaq; reperit in subiectis. Eadē nāq; mensura remēsūm est
 ei/qua ip̄e aliis premensus fuerat. Ac si oēs apud enniū didicis
 sent: neq; dedi neq; do infideli cuiq; fidem Sed cum multa male
 pauca bene/illud quidem pessime egit/q̄ in cōtēptum dei in
 christos eius manus iniicit/nō sine nota perfidie & proditionis/
 quā nefarii operis merito contraxit apud oēs vt ad curiā ei⁹ ex
 inde nemo secure accederet. Non tamen solos/& si primos ad
 p̄niciem sui cepit episcopos: sed omnibus quos suspectos habu
 it/p̄ditionis sue tetendit insidias. At in captione episcoporū ini
 tiū malorū fuit/ & ab ea die nō defuit gladius lateri ei⁹: & facta
 sunt semp̄ nouissima hoīs deteriora priorib⁹. Quid multa? In
 dieb⁹ ei⁹ multiplicata sunt mala in terra: vt si quis ea summatī
 recenseat: historiā iosephi possint excedere. Verūtamē se illis
 pueri x̄tus opposuit: & fere ante etatē & mun⁹ militare/ sic ma
 lignatiū impetū fregit vt theodosio iuniore quē hystorie confes
 rūt alexandro qñq; dictus sit non esse/et vtinā nunq; inueniatur
 inferior. Nec mora ī primis adolescentie ānis impubes adhuc
 militiam aggressus est/vultuq; ferociori & fortiori manu diuini
 auxiliū hostiū corda concussit & fregit. Statiq; insurrexerunt
 in eum reges francorum & anglorum/collectis viribus suis &
 vtroq; immanior hostis eustachius ille fororius regis francorū/
 qui ppriam agens causas nō tam patri q̄ sibi paternū dyadema
 conseruare nitebatur. Et eos quidē nō modo viriliter neoptole
 mus noster sustinuit: sed ex maxima pte potenter supauit. Vñ

ps. xxvi.

Hic dicitur fuisse
 henricus sc̄d̄s
 de quo. s.

De eustachio
 filio regis ste
 phani.

tactus dolore cordis intrinsec⁹ Eustachius quē pdixi q̄ in vita optimū fecit reb⁹ excessit humanis: quē letatib⁹ bonis / & publice fortune cōgratulantib⁹: qm̄ hoc flagellū aliud patrie iminebat luxerūt ambubaiarū collegia: pharmacopole medici: numi balatrones: hoc gen⁹ om̄e. Ne tñ obitus ei⁹ glorie ducis nostri quicq̄ detraheret deditiōe: chraumerſie in cui⁹ subsidiū cū patre venerat: in manu valida & numero ampliori nimis armatus: militū instruct⁹ copia sustinuit p̄sens & vidit. Dux autē cō filio vni⁹ premonit⁹: inter castrū qd̄ rex munierat & regis copias: suū sed longe minore exercitū interiecit. Ne tamen hoc alienigene ascribant virib⁹ suis nostro p̄cipue milite nitebat. Ad hoc demū exigentib⁹ culpis perduct⁹ est qui regnū occupauerat vt cogereſ exheredare filiū & duci cedere regni successiōe: et totius regni p̄ceres & militiam fidelitate prestita obligare. Transeo ad obsidiōe chiuonis quia ibi anglos & normannos quos iā multiplex cōfederatio vniuit precipuos & magis strenuos in captiōe castrū extitisse nullus ignorat. Nā fileo de vaneto & toto minoris britaniē quīs gradis puincia fit comitatus qui rebellis esset in hodiernū diē nisi robur gētis anglorū esset formidini. Hoc ipsum aut verit⁹ / aut amore & virtute allect⁹: incertū enī est illustriſ bleſentiū & carnotēſium comes castra q̄ pupillaris etatis tēpore amissa fuerant: ducatur normannorum restituit. Longū est si inclita gesta tanti principis enumerare ptendā: que sicut om̄es ammirari necesse est / ita plene describere ipossibile: nec ego virib⁹ meis arrogo in quo si iuxta p̄cedentis gratie cursum sibi diu successerint p̄spera sudare poterūt orofius: egisippus / & trogus. Ceterū adolescētie exitus aliquib⁹ suspectus est / & vtinā frustra a bonis timeatur.

C De honore militib⁹ exhibēdo & modestia indicenda / & qui militie artē tradiderūt: et gñalia quedā p̄cepta eorū. Ca. XIX.

Quid moror in cōmēdatione gētis: quā de natura cōstat esse laudabilē? Beat⁹ Eugeni⁹ eā ad quecūq̄ vellet applicari dixit esse idoneam: & p̄ferendā aliis nisi leuitas impediret. Sed sicuti hānibal negabat posse vinci romanos nisi in patria sua: ita & hec dū peregrinatur inuincibilis est. Nā in sedib⁹ suis facili⁹ expugnat. Hoc autē forte cōmune habēt cū ceteris gētib⁹ incole britanniarū atq; italie. Si recte vero fuerint instituti & doctrinā exercitatione firmauerint: honorati incedāt: habeantur patrie defensores: niteant cultu qui tñ viros deceat: nā cult⁹ lasciuior / nec in muliebri sexu

Ter⁹ horatii.

Anglici facilis
us expugnantur
in eorū patria
q̄ extra patriā: et simi
liter italici.

Hannibalis
rñsso ad anthi
ocum sup ostē
sione ornati
exercitus.

Quidij Xsus.

i. Macha. vj.

Rei militaris
artē lacedemo
nij tradiderūt

vitio caret aut nota. Crebro nāq; cōptū est in bellis militie: lasci
uientē: & splendidū apparatū nō tam ciuibus conferre victoriā:
q̄ hostes iuitare ad predam. Vñ & hānibal cū apud regē antyo
chum moraret causa pfugii facetissime cauillat⁹ est: rege ostē
tate exercitum / insignibus aureis & argenteis florētē: inducens
tem currus cū falcibus & cum turribus elephātos: & oēm equi
tatū frenis epifiis monilibus ac faleris p̄fulgentē. Cū ergo rex
cōtemplatione tanti ac tam ornati exercitus gliabundus hanni
balem aspexisset. Putas ne (inquit) satis esse romanis hec oīa?
Tunc penus eludens ignauiam imbelliāq; militū eius preciose
armatoriū. Plane (inquit) satis esse credo: & si romani auarissi
mi sint: lepide quidez breuiter & acerbe. Nā rex de numero ex
ercitus & de estimanda equiparatiōe q̄siuerat: & illū liquet res
pondisse de preda. Deniq; si naso a militia artis sue arcet & iur
bet procul esse iuuenes vt femina cōptos / quis credat eos ad ro
bustam militiā admittendos? Opifices artiū singularū id rerū
suarum pre ceteris ornant / a quibus se sciunt pre ceteris honora
ri. Vñ liquet milites oportere armis q̄ vestibus nitidiores esse.
Eneas a digitis gemmas ad ensem / iurro ad pocula legiē trans
tulisse. Machabeos cōstat clipeos inaurasse & ex fulgore eorū
fortitudinē gentiū dissipatam: eos tamen credibile est veste cōi
fuisse contentos. Nihil est qd minus deceat militē q̄ cult⁹ mol
lior & delitie vestiū exquisite / nisi forte cū trasone ad munitio
nem thaidis expugnandā veneri deuouerit militiā suā marte
cōtēpto. Sordes quoq; vitāde sunt / & mediocritati que aureo in
cedit tramite / iugiter insistendū. Hoc aut volo ire psuasum no
stratib⁹ si exerceanť h̄tutē nō deesse: que tñ frequēter intercidit
si non disciplina firmat. Artē vero rei militaris lacedemoniū tra
didisse dicunt. vñ & hānibal italiā petiturus / lacedemoniū q̄si
uit ductorē armorū. Qui desiderat pacē p̄paret bellū / qui victo
riam cupit / diligēter imbuat militem: qui secūdos optat euent⁹
dimicet arte nō casu. Nemo prouocare: nemo offēdere audeat
quē scit superiorē fore si pugnet. Athenienses vnū p̄ ceteris mā
dasse militibus / p̄sci loquūtur annales. Miles nondū emerit⁹ ex
ercitio & labori iugiter assuescat. Nā hec solent in castris sanita
tem / & in confictu p̄stare victoriā. Idē etiā tradiderūt / quia
in peditibus robur consistit exercitus: & parū per aptum esse mi
litie qui nisi eques sit / pugnare non nouit: verūtamen nec exer
ceri nec ad pugnā vocatur vtiliter cui stipendia non procedunt.
Si enim subtrahas alimēta: tibi miles obsequium negabit aut

fidē. Fames enim (vt dici solet) pugnat internus: & sola hec q̄ tur-
 tissima videns expugnat. Nescit plebs ieiuna timere. Si nō ali-
 mēta p̄cesserint nūc timore pene/nūc p̄miorū spe ad officiū in-
 citetur. Sint vbiq̄ cāpi ductores: & militarium exercitiorū ma-
 gistri: & his ipsis era proueniant: & videbis in breui gentem in
 id virtutis esse reductā/quo vigeat: quādo maximus impato-
 rū iulius cesar territa quesitis ostendit terga britānis. Sed & de
 liberatiōes castrēses fictitiē tñ frequētius agitētur: vt in his ex-
 ercitat⁹ miles cū vsus exegerit quid maxime expediat sciat eli-
 gere. Si nō res fuerit seria lateat militē: eo q̄ militare p̄ceptum
 est qd fieri debeat tractato cū mltis/ quid vero facturū sis cum
 paucissimis & fidelissimis/ vel potius ipse tecū. Raro enim ma-
 net absconditū: qd ad notitiā multitudinis venit. Militaria q̄q̄
 p̄cepta & exēpla strennuorū in morib⁹ sepe referēda sunt: vt his
 ad sciētā instruat⁹/ illis accendant⁹ & animent⁹ ad virtutē. Nec
 tamen p̄positū meū est rei militaris hic artē tradere: que quidē
 maxima est & p̄necessariā/ & sine qua vt verbis plutarchi vtat⁹:
 mancus quilibet intelligit p̄ncipatus. Quā si quis ediscere vo-
 luerit adeat cathonē cēforinū/ legat & illa que corneli⁹ cels⁹: que
 iulius ignius: que vegeti⁹ renatus/ cnius eo qd elegantissime &
 diligentissime rei militaris artē tradidit/ licet exēpla p̄strinxerit:
 plura inferui. Legat in quā que isti posteris p̄scribēda duxerūt.
 Hoc tñ in oīm artū vtilitate n̄ satur/ vt nequa q̄ p̄ceptis exerci-
 tium desit. Nā sicut ait cicero/ in vnā quāq̄ rem dare p̄cepta fa-
 cillimū est/ sed eam efficaciter exequi laboriosissimū. Qd nō in
 p̄ceptis eloquentie ad herēniū scribēs de arte dicēdi asseruit: eā
 scilicet inefficacem & inutilem esse sine vsu & exercitatione di-
 cendi: ad omnes artes arbitror transferendum/ quatenus nō fir-
 mantur vsu/ nec exercitio roborantur. A deo quidem vt si artē
 vsusq̄ dissociet/ vtilior sit vsus expertis artis q̄ ars que sui vsum
 non habet. Nam & dauid in funda & lapide quorum peritiam
 & vsum habebat allophilum strauit/ & in baculo suo aggredi
 ausus est virum cunctis terribilem/ & bellatorem ab adolescen-
 tia sua. Reiecitq̄ loricam regiam & arma quibus exercitatus
 non fuerat/ ratus omnia impedimento esse militie. Quorum
 vsus exercitio non firmatur. Ceterum sicut ars sterilis est/ vsus
 ignara/ sic & vsus imperfectus est qui ex arte non prouenit.
 Est ergo singulorum initium a natura/ qua reluctante: & (vt
 dici solet) in vita mineria nichil recte aggredimur. Pro-
 gressus ab vsu/ ab arte perfectio. Si tamen iugi exercitatione

Lucanus.

Qui de re mi-
 litari scripsit
 Cato cēso: in
 Iuli⁹ ignius.
 Corneli⁹ cels⁹
 Vegeti⁹ rena-
 tus.

s. Regū. xvij.

Policratici de Curialū nugis.

fuerit solidata. Obtinet hoc in liberalib⁹: virilib⁹ & mechanicis/aut si que sūt quarū nondum audierim⁹ mentionē: vt ars in secunda sit sine vsu: & vsus temerari⁹ sine arte. Militia ergo sine arte iners est: inofficiosa sine vsu. Quo circa q miles esse uoluerit/p̄discat artem: eāq; vsu exercitioq; firmet/vt cum electus fuerit & militie sacramēto ascriptus reipublice & sibi utiliter uiuat/& nō sit. put plutarchus ait manus manca. His enim h̄bis in institutione traiani nouissime vsus est cū a manibus p̄lapsus est ad pedes. Sequamur ergo eū/vt sicut ipse ait quasi soccos pedibus faciam⁹: vt non offendātur ad lapidē/obuicemve alium quem multiplex ingerit casus.

¶ Qui sint pedes reipublice: & de cura eis ip̄dēda. Ca. XX.

Edes quidē q humilia exercēt officia/appellātur quorū obsequio totius reipublice mēbra p̄ terrā gradiuntur. In his quidem agricolarū ratio h̄titur: q̄ terre semper adherent/ siue in sationalibus siue in cōsuetiuis/ siue in pascuis: siue in floreis agiterā. His etiam aggregātur multe species lanificii artesq; mechanicę/que in ligno/ferro ere: metallisq; variis consistunt: feruiles quoq; obsecundationes & multiplices victus acquirēdi viteq; sustentandę: aut rem familiarē amplificandę forme/que nec ad p̄sidēdi p̄tinent auctoritatem/& vniuersitati reipublice vsq; p̄ficiunt. Hec autē tot sunt: vt respublica nō octipedes cancos: sed & centipedes pedū numerositate transcendat. Et quidē pre multitudine numerari nō possunt: cū tamen non infinita sint p̄ naturā: sed quia tā varie figure sunt: vt nullus vnq; officiorū scriptor in singulas species eorū specialia p̄cepta dederit. Verūtamen qd̄ gn̄ale est oibus & singulis procuratur: vt legis. s. limites nō excedāt/& ad publicam utilitatē oīa referantur. Debent autē obsequiū inferiora superiorib⁹: q̄ oīa eisdem vicissim debēt necessariū subsidiū p̄uide re. Vñ plutarchus ea dicit in oibus exequēda: que hūiliorib⁹. i. multitudini p̄sunt. Nā paucitas semp̄ pluribus cedit. Ea ergo causa instituti sunt magistratus vt a subditis iniurie propulsentur/ipsaq; respublica/ quasi illon. i. opificio calcietur. Est enī q̄si discalciata quando iniuriis exponitur: quo nihil potest ignominiosius esse gerentibus magistratum. Afflictus nāq; popul⁹ q̄si podagram principis arguit & conuincit. Tūc autē toti⁹ reipublice salus incolumis preclaraq; erit: si superiora mēbra se ip̄endāt inferioribus: & inferiora superioribus pari iure respondeant. vt singula sint quasi aliorū ad inuicē mēbra: & in eo sibi quisq; ma

Plutarchus.

xime credat esse cōsultū: in q̄ aliis vtilius nouerit esse p̄spectū.
Rempubicam ad nature similitudinem ordinandam & or-
 dinem ab apibus mutuādā. Caplm. XXI.

Scripserunt de republica & si diuerso modo cicero & plato: cum alter qualis esse debeat differuerit: alter q̄-
 lis fuerit a maioribus instituta. Hāc tamen vterq; &
 institute & instituende prescripsit formulā. vt vita ci-
 uilis naturā imitetur quā optimā viuendi ducē sepiissime nomi-
 nauimus. Alioquin non modo inciuilis: sed potius bestialis &
 bruta rite censebitur. Que sit autē nature institutio ip̄a rationis
 experientia mōstrare sufficit. Poetarū doctissim⁹ maro ad quē
 plutarchus suū destinat traianū: vt ciuilem vitam ab apibus mu-
 tuetur. Ammiranda canit leuiū spectacula rerū. Sole cōmunes
 natos cōfortia tecta. Urbis habēt: magnisq; agitant sub legib⁹
 eiuū. Et patriā sole certos nouere penates: vētureq; hyemis me-
 mores / estate laborē. expiunt / & in mediū q̄sita reponūt. Nāq;
 alie victu inuigilant: & federe pacto. Exercentur agris: pars in-
 tra septa domorū. Narcisi lachrimā: & lentū de cortice gluten.
 Prima fauis ponunt fundamina / deinde tenaces. Suspendunt
 ceras: alie spem gentis adultos Educunt fetus / alie purissima
 mella. Stillant & liquido distendunt nectare cellas. Sunt quib⁹
 ad portas cecidit custodia forti. Inq; vicē specularunt aquas / &
 nubila celi. Aut onera accipiunt venientum: aut agmine facto.
 Ignauū fucos pecus a presepibus arcet. Feruet opus / redolētq;
 thimo fragrantia mella. Tum veluti lētis: cidopes fulmīa mal-
 sis. Cū pperant alii taurinis follibus auras. Accipiūt reddūtq;
 alii stridētia tingunt. Era lacu: gemit ipositis incidib⁹ antrum.
 Illi inter sese magna vi brachia tollūt. In numerū versantq; te-
 naci forcipe ferrū. Nō aliter si pua licet componere magnis. Ci-
 cropias innat⁹ apes amor vrget habēdi. Munere quēq; suo grā-
 deuis opida cure: Et munire fauos / & dedala fingere tecta. At
 fesse multa referunt se nocte mīores. Cura thimo plene pascū-
 tur & arbuta passim. Et glaucas salices: castiq; / crocūq; rubētē.
 Et pingue tiliam: ferrugineosq; iacictos. Oibus vna quies ope-
 rum / labor oibus vnus. Mane runt portis / nusq; mora / rursus
 easdē. Vesper vbi pastur: tandē decedere cāpis: Ammonuit / tū
 tecta petunt / tum corpora curant. Fit sonitus / musantq; horas:
 & limīa circū. Post vbi iā thalamis se cōposuere filetur: In no-
 ctem / fessosq; sopor suus occupat artus. Nec vero a stabulis plu-
 uia impendente recedūt. Longius / aut credūt sese aduentūtib⁹

lib. iiii. c. j. r
 lib. v. c. xvij.

Fauus est mel
 in cera.

Thimum est
 herba cuius
 flos refert odo-
 rem.

Politratici de Curialiū nugis.

euris. Sed circūtute sub menib⁹ vrbis aquatur. Excursusq; breues tēptāt & sepe lapillos. Vt cimbe instabiles fluctu iactante saburrā Tollūt/his sese per inania nubila librant. Illū adeo placuisse apibus mirabere morē. Qd nec concubitu indulgent nec corpora segnes. Invenere solunt: aut fetus nexibus edunt. Verum ipse foliis natos & suauibus herbis Ore legunt: ipse regem paruosq; quirites Sufficiunt/aulasq; & cerea regna refigūt. Sepe etiam duris errando in cotibus alas Attriuere/vltroq; aiā sub fasce dederūt. Tantus amor florum/& generādi gloria mel lis. Ergo ipsas quis angusti terminus eui Excipiat/neq; enim plus septima ducitur estas. At genus immortale manet: multosq; per ānos. Stat fortuna domus & aui numeratur auorum. Preterea regē nō sic egyptus & ingens. Lidia nec ppli parthorum aut medus hidaspes Observant: rege incolumi mens omnib⁹ vna est. Amisso rupere fidem: pstructaq; mella. Diripuerit ipse/etiā crates soluere fauorū. Ille operū custos: illū ammirantur & oēs. Circūstāt strepitu denso/stipantq; frequētes. Et sepe attollūt humeris:& corpora bello. Obiectant/pulchrāq; petunt per vulnera mortē. Reipublice oēs auctores pcurre: rerū publicarum reuolue hystorias: vita ciuili tibi rectius & elegantius nūsq; occurret. Essentq; pculdubio beate ciuitates si hanc sibi viuendi prescriberent formam.

¶ Qz sine prudentia & sollicitudine nullus magistrat⁹ subsistit incolumis/nec viget respublica cui⁹ caput ifirmat. Cap. XXII.

Moca quoq; venerabilia si apū insistant vestigiis via cōpendiosissima & expedita proficiuntur ad vitā. Vide apud maronē fundamēta carthaginiis/& earū collatione beate vrbis auspitia poteris ammirari. Omnium nāq; laborē cōmunē agnosces:& neminē ociari/īpamq; reginā: cuius ope/ciuitatis structura consurgit/& si labori inferiorū manus suas nequaq; immisceat: oculos tamen impedit operi/& totius mentis exercet sollicitudinem. Nā sine prudentia & sollicitudine nō modo respublica non procedit: sed nec minima consistit domus. Vñ in cōmendatione vlixis homerus ei comitem docet semp prudentiā affuisse: quā ritu poetico minervā nuncupavit. Imitator quoq; illius maro/virū insignē armis/& pietate describēs/& quē dignū cēsuit vt patrē faceret romanorū ei in recte gerēdis oibus achatē sociavit/ eo qd sollicitudo prudētie q̄ gerenda sunt rectissime promouet:& viro circūspecto sic negocia sepe procedunt/vt nullis insidiantiu; dolis prepediatur:& qua

inuisibilis via gerendorū nō publicata/ ad finem intentionis
 pueniat destinātū. Eleganter quidē cum nec res militaris: nec
 pietatis opus sine sollicitudine & prudentia valeat exerceri. Fi
 delis utiq; contractus est: cum sollicitudo prudētie sociatur: quia
 & ingeniu perspicax retūdatur ocio/ & sollicitudo non pficit nisi
 diuitis vene fundamento nitatur. Alterius sic altera poscit opē
 res & coniurat amice. Sed cuiuslibet rei qlibet recta initia nō p
 cedūt/ minerua recedēte. Procedat tibi poeta mātrianus: q sub
 imagine fabularū totius philosophie expmit vitatē. Attēde er
 go nouorū ciuium diligentia. Qualis apes estate noua p florea
 rura Exercet sub sole labor: cū gentis adultos Educūt fetus: aut
 cū liquantia mella. Stipant & dulci distēdūt nectare cellas. Aut
 onera accipiūt venientū/ aut agmine facto. Ignauū fucos pecus
 a psepibus arcent. Feruet opus/ redolētq; thimo fragrantia mel
 la. Ita variis tenentur occupationibus ciues: & dū sic colunt of
 ficia singulorū vt vniuersitati pspiciatur: dum iustitia colitur fi
 nes oīm mellea dulcedo perfundit. Verūtamen nullius rei poli
 tice diuturna est felicitas/ nisi vniuersitati prospiciet caput inco
 lume. Qd si non noueras: vel didonis docearis exemplo. Quā
 ta enim leuitate enneas admittitur/ quantā cito inuenit gratiaz/
 homo ignotus/ exul fugitiuus: cuius causa ignota est psona sus
 pecta. Quāta curiositate excepte sūt ab auribus principū fabu
 lose narratiōes/ hoīs suā euacuātis culpā: ppam querētis gliaz:
 & id captātis vñ posset auditorū subuertere mentes. Precedūt
 ergo ad introitū hoīs sermones blādi: illecebre laudū conciliāt
 hospitii grām: cōiuuiū accuratū/ instruit oīm captata sedulitas:
 fabule sequūtur cōiuuia. venādi multiplicisq; luxurie leuitas co
 mitatur incestum. Pariunt hec incēdium: desolationem ciuiū:
 & perpetue hostilitat/ prorogāt causas. Hic finis feminei & ef
 feminati regni: qd licet virtutis habuerit fundamentum: succe
 dētibus prosperis minime potuit inuenire processum. Leuiter
 admissus est qui quis ex pietatis officio/ vt hospes nō fuerat ex
 cludendus: oportunius tamen fuerat eum vt aduenam nō quasi
 iudicem introire.

Virgil. in ge
 orgicis. li. iij.

Benef. xix.

Leuitatem sicut loquendi ita & audiendi vitādam: & quod
 finis voluptatis penitentia est. Capitulum. XXIII.

Mnia (inquit) fac cū p filio/ & post factū nō penitebis
 Preterea sicut principem leuia preferre nō decet/ sic
 nec facilem quidem esse ad leuia audiēda. Ait enim
 sapientia. Princeps qui libenter audit verba menda

Eccī. xxxij.

Prover. xxxix.

Policratici de Curialiū nugis.

cii: omnes ministros habet impios. Confabulationibus & conuiuuiis se totis viribus immiscet: cuius qui prima missilia libenter admittit/quin posterioribus vulneretur graui⁹ vix euadit. Visus & alloquium: contactus & oscula: factum: sicut se precedunt ordine: ita ex necessitate doloris inferunt partum. Voluptatis siquidem finis penitentia est. Si mihi non credis vel

Demostenes. demosteni crede: qui satis urbane hoc laidi dī respondisse. Hec autē laici corinthia: ob elegantiam venustatēq; forme: grandē pecuniam pmerebat. Conuentusq; ad eā diuorū hominū ex oī grecia celebres erant. Nec admittebat nisi qui dabat que poscebantur. Poscebat autē illa nimium quantū. Hinc natū est frequēs illud puerbiū apud grecos: frustra quis corinthū tendit ad laidē nisi queat aut velit dare quod poscitur. Ad hāc ille demostenes clāculo adit/ & vt copiā sui faceret petit. At laici hoc quantum poscitur/ quod nostratis nūmi denariū faciat decies mille. Equaturq; medietati talē maioris qđ nostratis denarii viginti milia claudit. Tali petulātia mulieris atq; pecunie magnitudine ict⁹ expauidusq; demostenes auertitur. Et discedēs ego (inqt) penitere tanti nō emo. Vis ne proximiora? Nosti quis dixerit quia habet hoc voluptas omnis/ stimulis agit fruentes: apūq; paruo lantiū/ vbi grata mella fudit: fugit & nimis tenaci ferit icta corda morfu. Inuita nāq; cupidinis dulcia sunt super mel & fauum: at nouissima eius quouis absinthio amariora. Quis est enī finis confabulationis cōuiuiorum & explete libidinis nisi pira incensa & que in omnes ciues desolationis incendia spargit?

¶ Vicia potestatum ferenda sunt eo qđ in eis auspitia publice salutis constant/ & qđ dispensatores salutis sunt sicut stomach⁹ in corpore animali nutritiua dispertit: & hoc ex sententia domini adriani pape quarti.

Capitulum. XXIII.

¶ Ade (inquit) salomon ad formicam / o piger / vt prudentia habeatur. At philosoph⁹ mittit virū politicū ad apes vt ab illis suū discat officiū: cui si tyrii acquiescissent nequaquā luxurie indulgissēt: & de gentis incolu mitate perpetua gauderent. Sed quia vitium in muliere domina radicauit/ effeminati ciues subdlexerunt colla virtuti. Porro & si in officio virtutum sit remissior principatus: colēdus est tamen & sicut apes in humeris regem suum attollunt: ita subiecti quos pedes & membra esse prediximus dūmodo perniciosus vitii non sit omnimodum ei exhibeāt famulatum. Nam & si laboret vitii ferendus est / tanq̄ in quo salutis auspitia

Demostenes.

De hoc in lib.
de vita & mori.
phi. demostenes. 72.

Proverb. v.

Pira est rog⁹
ardens.

Proverb. vi.

Ezechie. xxvi.
xxvij. et. xxix.
Mat. xj. Lu. x

provincialibus extant. Rege incolumi mēs oibus vna. Amisso
rupere fidem. Illirici & traces quotidiano exercitio idurati: glo-
ria bellice laudis finitimos macedōes terrebant. Qui plio pulsi
rege suo regis defuncti filio in cunis prolato & pone aciem posi-
to: acrius certamen repetiere: tāq̄ ideo victi fuissent q̄ bellatib⁹
defuerat auspitia regis sui victores futuri: vel ppterea q̄ ex sup-
stitutione vel fide/ animum vincendi ceperāt. Nam & miseratio
infantis eos tenebat/ quem si victi essent captiuū de rege facere
videbantur. Conserto itaq̄ prelio magna cede illiricos fuderūt:
ostēdentes hostib⁹ suis priore bello/ regē/ nō virtutē macedonib⁹
defuisse. Quanti ergo esse debet iā puectus etate & dignitate/
si tanti habeatur utroq̄ puehendus? Licet aut̄ durius videatur
tractare populū/ tamē auctoritas dignitatis & vtilitas officii de-
bent puincialium aios mitigare. Memini me causavistādī do-
minū adrianū pontificē quartū/ qui me in vltiorē familiarita-
tem admiserat: pfectuz in apuliā. Māsiq̄ cū eo beneuētī ferme
tres mēses. Cū itaq̄ (vt fieri solet) inter amicos/ sepe super plu-
rimis cōferrem⁹/ & ipse quid de se & ecclia romana sentiret hos-
mines a me familiar⁹ & diligētius quereret: ego apud eū vsus
spūs libertate: mala que in diuersis puinciis audierā patenter
exposui. Sicut enī dicebat a mltis romana ecclia q̄ mater oīm
eccliarū est se nō tā matrē exhibet aliis q̄ nouercā. Sedit in ea
scribe & pharisei ponentes onera importabilia in humeris ho-
minū que digito non contingunt. Dñantur in clero/ nec forma
fiūt gregi qui recto calle pgit ad vitā: p̄ciosam suppellectilē con-
gerūt/ auro & argēto onerant mēsas: sibi etiā ab auaritia nimis
pci. Nā paup̄ aut nullus aut raris admittit⁹ quē interdū non tā
xp̄us q̄ vana gloria introducit. Concutiunt ecclesias: lites exci-
tant/ collidunt clerū & populū: laboribus & miseriis afflictorū
nequaq̄ cōpatiūtur: ecclesiarū letantur spoliis/ & questū omnez
reputant pietatem. Iustitiā nō tam virtati q̄ p̄cio reddūt. Omnia
nāq̄ cū p̄cio hodie/ sed nec cras aliqd sine p̄cio obtinebis. No-
cent sepius & in eo demones imitant: q̄ tunc pdesse putant cū
nocere desistūt exceptis paucis q̄ nomē & officiū pastoris implēt.
Sed & ipse roman⁹ pontifex oibus grauis & fere itolerabilis est.
Preterea oēs arguūt q̄ ruentibus & collabētibus ecclesiis quas
patrū cōstruxit deuotio/ altaribus quoq̄ icultis: palatia exstruit
& ip̄e nō modo purpuratus: sed deaurat⁹ incedit. Pallatia splē-
dent sacerdotū: & in manibus eorū xp̄i sordidatur ecclia. Proui-
ciarum diripiunt spolia/ ac si thesauros crefi studeant reparare.

De macedoni-
bus aduersus
yliricos & tra-
ces.

Adriani pape
pulchra hysto-
ria.

Matth. xxiij.

1. Petri. v.

Matth. viij.
Mar. iij. r. vij
Luce. vij.

i. Paral. xxi.

i. ad Thim. vi

Id qd dicit
de Roma.

Sed recte cū eis agit altissim⁹: qm̄ & ipi aliis & sepe vilissimis hominibus dati sunt in direptionem. Et (vt opinor) dū sic in inuio errauerūt/nunq̄ deerit eis flagellū dñi. Os siquidē dñi locutum est: quia quo iudicio iudicauerint iudicabuntur: & sua mēsurā remetietur eis. Antiquus dierū mentiri nō nouit. Hec in quā pater/loquitur populus: quandoquidē vis vt illius tibi sententias proferam⁹. Et tu (quit) quid sentis⁹. Angustie inq̄ sunt vndiq̄. Vereor enim ne mendacii v̄ adulationis contraham notā: si solus populo p̄dixero. Sinaūt/reatum vereor maiestatē ne tanq̄ qui os meum in celum posuerim crucē videar meruisse verūtāmē quia guido sancte potētiane presbyter cardinalis populo testimoniū phibet: ei vsq̄quaq̄ cōtradīcere non presumo: Asserit enī in romana ecclesia quandā duplicitatis esse radicē & fomētum auaritie que caput & radix est oīm malorū. Neq̄ id quidē in angulo: sed cōfidētib⁹ fratrib⁹ sancto eugenio p̄sidente qn̄ aduersus innocentīā meā ferētini gratis excanduerat hoc publice p̄testatus est. Vnū tamē audacter conscientia teste p̄fiteor: quia nusq̄ hōestiores clericos vidi q̄ in ecclia romana/aut qui magis auaritiā detestentur. Quis bernardi redonēsis factorum cosme & damiani dyaconi cardinalis cōtinētiā contēptūq̄ pecunie nō miretur⁹. Nondū natus est a quo munus acceperit. Qd̄ tñ a cōmuniōne fratrū sinceriore iure proueniebat: interdū accipere persuasus est. Quis non stupeat ep̄m prenestinum qui scrupulū conscientie meturēs: & a participatione bonorū cōmuniū abstinebat⁹. Pluriū tanta modestia: tanta grauitas est: vt fabricio non inueniantur inferiores: quē agnita salutis via modis omnibus ātecedunt. Quia nō instas/vrges/precipis: cū certum sit qd̄ spiritui sancto mētiri nō licet: fateor quia qd̄ p̄cipis faciendū est: & si nō sitis oēs operibus imitandi. Nā qui a doctrina vrā dissentit aut hereticus aut scismaticus est: sed deo propicio sunt/qui nō omniū nostrū opa imitent. Paucorū ergo labes sinceris maculam & vniuersali ecclie infamiā ingerit: & in ea opinione ideo frequentius moriunt ne totam corūpant ecclesiaz. Sed & boni rapiuntur interdum ne malicia immutentur/ & quia roma corrupta apud deum his reperitur indigna. Tu ergo qui id habes officii/querere & inferre humiles/vane glorie & pecunie contēptores. Sed timeo ne dū pergis querere que vis: ab imprudēte amico audias que nō vis. Quid est pater qd̄ aliorū discutit vitā & teipm̄ minime p̄scutaris⁹. Oēs applaudunt tibi/ p̄ omniū vocaris & dñs: & capiti tuo infundit omē oleū peccatoris.

Si ergo pater es quare a filiis mūera & retributiōes expectas?
 Si dñs/quare romanis tuis timorē nō incutis:& temeritate re-
 pressa eos ad fidē non reuocas? At urbē vis ecclesie tuis mune-
 ribus cōserrare. Nūquid eam sic siluester numeribus acquiuit?
 In inuio pater es & non in via. Eisdē est conseruāda munerib⁹.
 quibus est acquisita. Qd̄ gratis accepisti gratis dato. Iustitia re-
 gina virtutū est:& erubescit quouis p̄cio pmutari/si gratiosa fu-
 tura est:si gratuita. Nequaquā p̄stitatur ad p̄ciuz: que corrumpi
 nō potest. Integra est & semp incorrupta:dum premis alios/&
 tu grauius apprimeris. Risit pontifex/& tātē congratulat⁹ est
 libertati:p̄cipiens vt quotiens sinistrū aliquid de ip̄o meis auri-
 bus insonaret/hoc ei sine mora nunciare. Et cū plurima nūc pro-
 se nūc contra se respondisset apologū huiusmōi mihi proposuit
 Ait ergo. Accidit vt aduersus stomachum membra oīa totius
 corporis conspirarent tanq̄ aduersus eum qui voracitate sua la-
 bores oīm exhauriret. Nō satiatur oculus visu/auris auditu/la-
 boribus insistent manus: pedes ab itinere callum induunt: ip̄-
 saq; lingua vtiliter/& sermonem & silentium moderatur. Om-
 nia deniq; membra publicis inuigilant commodis:& in tanta
 sollicitudine omnium & labore solus quiescit venter:& cū om-
 nia parata fuerint que labor multiplex acquiuit solus omnia de-
 rorat & consumit. Quid multa? Condixerunt: vt a laboribus
 abstinerēt & graui inedia conficerent illū inertē & publicū ho-
 stem. Exacta est sic vna dies. secuta est altera tediosior: tertia a-
 deo perniciosa fuit: vt fere omnibus defectū indiceret. Vrgēte
 itaq; necessitate fratres itē in vnū cōuenerūt acturi de salute sua
 & publici hosti statū. Cū ergo oēs assisterēt: oculi lāguerēt: pes
 molē corporis nō erexit. Torpebāt brachia: sed & ip̄a lingua in-
 ers/& deficienti palato sociata/causam communem exponere
 non presumpsit. Ad cordis ergo consilia omnia redierunt:
 ibiq; habita deliberatione ratio patefecit: quoniam hec mala in-
 gerebat qui ante denunciatus fuerat public⁹ hostis. Ex quo enī
 ei tributa subtracta sunt:& ip̄i quasi publicus dispensator oībus
 alimenta subduxit. Et quia nemo potest sine stipendiis milita-
 re/cum stipendia non procedunt: debilitatur & frangitur miles
 Sed nec in dispensatorem poterat culpa refundi/qui quod non
 acceperat minime potuit aliis erogare. Longeq; tutius esse/
 vt ei quod distribuat ministretur: q̄ illo euacuato omnia mem-
 bra esuriant. Factū est ita: & suadente ratione implet⁹ est ven-
 ter:& refocillata membra:& pax oīm reformata. Absolut⁹ est

Matth. x.

1. Corin. ix. }

Polīcraticī de Curialīū nugis.

itaq; stomach⁹ qui licet vorax sit & avidus alieni: nō sibi tamen petit sed aliis que eo exinanito nequeūt sustēdari. Tale est inq; frater si recte attēdas in corpore reipublice vbi licet plurimū appetat magistrat⁹: nō tam sibi q̄ aliis coaceruat. Si enī exinanit⁹ fuerit: nihil est qd̄ mēbris valeat īpartiri. Nam stomachi in corpore & principis in republica idem officiū est. Iuxta illud quinti Sereui. Qui stomachū regē totius corporis esse cōtendunt: vera niti ratione vident. Hui⁹ enī validus firmat tenor omnia mēbra. At cōtra eiusdē frangūtur cuncta dolore. Quinetiā nisi cura iuuet vitare cerebrū. Fertur & integros illinc auertere sensus. Noli ergo neq; nostrū/neq; seculariū principū duritiā metiri: sed omniū vtilitatē attende.

Qui⁹ seren⁹.

¶ De coherentia capitis & mēbrorū reipublice: & q̄ princeps quedā imago deitatis est/ & de crimine lese maiestatis qualiter cōmittitur & puni⁹/ & de his que sunt in infidelitate seruanda.

Capitulum. XXV.

Mihi vero satisfactum est & persuasus sum deuotos humeros supponere potestati. Nec modo fero eam: sed grata est dū deo subiecta est: & illi⁹ ordinē sequitur. Alioquin si diuinis reluctes mādatis: & me theomachie sue velit esse participē/ libera voce respōdeo deū cuius homini preferendū. Sic ergo cohereant inferiora superioribus: sic vniuersa mēbra se subiiciant capiti vt religio seruet incolumis Rem politicā legit socrates instituisse/ & in eam dedisse precepta: que a sinceritate sapiētie quasi quodā fonte nature manare dicūtur. Hoc autē in summa colligif vt que in republica humilia sunt maiorū officio diligētius cōseruetur. Institutionē traiani cui⁹ mētio superi⁹ facta est diligētius relege: & hec latius cōscripta inuenies. Nobis autē hec de vnitae capitis & mēbrorum ad p̄sens dixisse sufficiat. Hoc adiecto q̄ premisi⁹ q̄ lesio capitis (vt predixim⁹) ad omnia mēbra refer⁹/ & cuiusq; mēbri vulnus iniuste irrogatū ad capitis spectat iniuriā. Ceterum q̄ aduersus caput/ aut vniuersitatē mēbrorū dolo malo malicia p̄sumit: crimen est grauissimū & pximū sacrilegio: quia sicut illud deū attentat: ita & istud principē que cōstat esse in terris quādam imaginē diuinitatis. Et ex eo quidē maiestatis dicitur crimen: qd̄ persequif illi⁹ imaginē qui solus sicut illustris comes legeestrie Robertus modeste p̄cōsulatum gerēs apud britānias dicere cōsuevit: vere & ingenue maiestatis retinet veritatē: puta cū quis aduersus principis securitatem aut populi/

ff. ad le. iul. ma
iesta. l. j.

quid molitur siue per se siue per aliū. In hui⁹ autē p̄secutiōe omnibus equa p̄ditio est/ & plerūq; fit vt nec mortis b̄nficio in his etiam quos nemo conuenit in vita liberētur: sed cōiunctis mortuis illorū dānatur memoria: & bona successoribus auferuntur. Nā ex quo sceleratissimū quis consiliū cepit/ex inde quodāmodo sua mente punitus est. Ex quo quis tali consilio tale crimen cōtraxit: neq; alienare/neq; manumittere posse p̄stat: nec ei soluere iure debitorē. Famosi quoq; qui alias ius accusandi non habent siue vlla dubitatione hic admittuntur: sed & milites q; alias causas defendere non possunt. Nā qui pro pace exorbant magis magisq; ad hāc accusationē admittendi sunt. Serui quoq; d̄nos licenter deferunt: & liberti patronos. Hoc tamen crimen a iudicibus nō in occasione ob principalis maiestatis venerationē habendū est: sed in veritate. Nā & spectanda est persona an poterit facere & an fecerit/an cogitauerit: & an atēq; hoc presumpserit sane mentis fuerit. Neclubricū lingue ad penā facile trahendum est. Q̄ enim temerarii pena sunt digni tamen & illis parcendum est/si tamen tale sit delictum qd̄ vel ex scriptura legis descēdat /vel qd̄ ad exemplū legis vindicandum est. Audiunt & mulieres in lese maiestatis questione. Nā cōiurationē sergii kateline iulia mulier detexit: & marcū tullii cōsulē in iudicium eius instruxit. Tormentis quidem subdēdi sunt/si hec ratio necessitatis aut vtilitatis inducat/qui criminis huius rei esse creduntur cū illis quorū consilio atq; instinctu ad accusationē visi sūt accessisse. vt ab oibus commissis consciis vindicta possit instituta reportari. Sūt autē plurima que maiestatis informāt crimē. vt si de morte principis tractetur aut magistratuū/aut arma q̄s p̄trā patriā tulerit/aut relicto p̄ncipe de publico bello profugerit/aut cōcitātū in seditionē aduersus rempublicam sollicitauerit populū: cui⁹ ve opera dolo malo hostes populi rei⁹ publice/cōmeatur: armis/telis: pecunia/qua ve alia re adiuuantur: v̄l ex amicis rei publice fiunt hostes/cui⁹ ve dolo malo opa factū erit quo magis obsides pecunia dentur aduersus rempublicam: quominus etiam gēs extranee regionis rei publice obtemperet fecerit. Itē qui confessum in iudicio reum p̄pter hoc in vincula coniectum emisit/ & in hūc modū plurima que longū aut impossibile est enarrare. Sed quia forma fidelitatis in eo p̄ ceteris seruare oportet/pauca sunt ex quibus quid nō liceat p̄modissime colligi pōt. Necessarii nāq; cōtrariū/impossibile est: & ei qd̄ oportz fieri/ sola illicita contradicūt. Exigit autē fidelitatis forma/q̄ necessario

ff. ad. l. iul. maie. l. si. et. l. eo. tit. l. vi. vbi habent sequētia.

ff. ad. l. iul. maie. l. famosi.

l. ad. l. iul. maie. l. si quis alicui.

Ea q̄ sequunt colligunt ex. l. i. ii. iii. r. iiii. ff. ad. l. iul. maie. vsq; ibi emisit

fidei sunt inserta: incolume tutum: honestū: vtile: facile: possibile ne cui fidelitate tenemur astricti incolumitatē ledam⁹ corporis: aut munitiones quibus tutus est detrahamus: aut presumas committere vnde honor aut illi⁹ vtilitas minuatur: sed neq̄ id qđ facile est/difficile fieri licet/aut qđ possibile est/impossibile. Preterea qui beneficiū: ab eo cuius fidelis est: possidet/gerendis eius auxiliū & cōsiliū debet. Vnde quantū omnium dño de beatur/sole clarius lucet si tātū debetur his quibus sola fidelitate tenemur astricti. Sed & pena huius criminis tāta est: vt non facile crediderim/nec a dominis insularū qui frequentius tyrannidem induunt: seuerius quippiam excogitari posse. Et ne a tyrannorū seuitia pene seueritas processisse credatur: ipsius modestissimi iuris verba pro parte posuim⁹. Ait ergo. Quisq̄ cum militibus/vel cū priuatis/vel barbaris etiā scelestē iierit factionem: aut facinoris ipsi⁹ suscepit sacramētū: vel dederit: de nece etiā illustriū virorū: qui p̄ filiis & p̄istorio nostro intersūt senatorū etiā: nam & ipsi pars corporis n̄ri sūt: v̄ cuiuslibet postremo qui nobis militat cogitauerit: eadē enī seueritate voluntatem sceleris qua effectū puniri iura voluerūt. Ipse quidē vtpote maiestatis reus gladio feriat: oībus bonis eius fisco n̄ro addictis. Filii n̄o eius quib⁹ vitā imperatoria specialit̄ lenitate cōcedim⁹ (paterno enī deberēt pire supplicio) in qb⁹ paterni hoc est hereditariū criminis exēpla metuuntur/a materna vel auita oīm etiā pximorū hereditate ac successione habeant̄ alieni: testamenti extraneorū nihil capiant/sint perpetuo egentes & pauperes: infamia eos seper paterna comites. Ad nullos vnq̄ honores: ad nulla prorsus sacramenta perueniant. Sint postremo tales/vt his ppetua egestate sordētibus sit & mors solatiū & vita suppliciū. Deniq; etiā iubem⁹ eos notabiles esse sine venia: qui p talibus vnq̄ apđ nos interuenire p̄sumpserint. Ad filias sane eorū: quilibz numero fuerit: falcidiā tm̄ ex bonis matris siue testata siue intestata defecerit volum⁹ puenire/vt habeant potius mediocrem filie alimoniā q̄ integrū emolimētū & nomē heredis. Mitior enim circa eas debet esse sententia/ quas pro infirmitate sexus minus ausuras esse p̄fidim⁹. Vxorēs sane predictorū recuperata dote si in eā cōditione fuerit/vt que a viris titulo donationis acceperūt filiis debeant reservare: tēpore quo vsusfructus assumitur: oīa ea fisco nostro se relicturas eē cognoscant/ que iuxta legem filius debebant. Falcidia etiā ex his reb⁹ filiabus tm̄ non etiā filius deputet. Id qđ de p̄dictis eorū: filiis canimus etiam

¶ ad l. iul. ma
testa. l. q̄squis.
et integraliter
hic ponit r̄ dicit
rat vsq; ad fi.
hui⁹ ca.

de satellitibus consociis ac ministris filiisque eorum simili severitate censemus. Sane si quis ex his in exordio inite factionis studio verelaudis accensus ipse prodiderit factionem: & primio a nobis & honore donabitur. Is vero qui usus fuerit factione: si tamen incognita adhuc consiliorum archana patefecerit: absolutioe tamen & venia dignus habebitur.

¶ Quae vitia ferenda sunt aut tollenda: & a flagitiis distant & generalia quaedam precepta de officio principis & brevis epilogus quanta sit ei reverentia exhibenda. Capm. XXVI.

Videlicet quaedam pauca de multis excerpta de sincera vena iuris presenti opusculo curavi inserere: quae & iuris ignari a maiestatis crimine seipos longius amoverent his inspectis: & ne quisquam meipsum calumies in aliquo adversus auctoritatem principis quippiam praesumpserit. Dicitur solet quia sine lesione vulgum non facile remouetur robur a subere: sed multo equius & citius leditur quisquis obsequium membrorum seipsum a capite. Vigeat semper excellentia capitis: quia in eo totius corporis consistit salus. Varro in satira quae manipea inscribitur: & de officio matrimonii instituta est ait. Vitium coniugis aut attollendum est aut ferendum. Qui tollit vitium: commodiore coniuge praestat. Qui fert seipsum efficit meliorem. Sic principis & subiectorum vitia aut ferenda sunt aut tollenda. Horum quippe praefederatio affectum coniugii aut equat aut praecedat. Sed & ipsa varronis verba ferre & tollere: lepide quidem composita sunt. Apparet autem quia tollendi nomen correctionis est nota. Constare equidem ei esse sententiam: ut ferat quod tolli non potest. Hoc tamen fidelis adiicit interpretatio ut vitium intelligat: quod honeste ferri potest & religione incolumi. Vitia enim flagitiis leviora sunt: & sunt nonnulla quae non ferri licet: aut quae fideliter ferre non possunt. Ex causa fornicationis licet diuertit coniux a coniuge: & plerumque patronus est turpitudinis qui crimine celat uxoris. Inde est forte: quod adulteram retinet: stultus & impius est. Hec autem in mecha corporali & spirituali quod ad aliquid eque obtinent: & si deterior sit spiritualis & studiosius declinanda. Similiter & in membrorum propage ferendi: aut tollendi: varronis est regula admittenda. Nam quoniam membra creari oporteat nemo abigit: siue in fomento olei siue in austeritate vini: quod samaritanus infundit vulnerato praecedat cura. Quae autem tollenda sunt: ex eo liquet quod scriptum est. Si oculus tuus vel pes scandalizat te erue eum & proiice abs te. Hoc in membris omnibus principi arbitror observandum: ut non modo eruantur abscondantur & procul eiciantur: si fidei aut publice salutis detur in scanda-

Proverbis.

Mat. v. z. xix.
xxij. q. j. ca. j. et
de iureiur. c.
quoadmodum.

Mat. v. z. xvij
Marci. ix.

Polīcratīci de Curialū nugis.

dalū: sed ita conterantur vt in exterminio vnus vnuerforū incolumitas p̄curetur. Cui inquā p̄cet: qui etiā in oculos suos seui re p̄cipitur? Vtiq; nec auris/nec lingua: aut si quid aliud in corpore reipublice degit/securus est: si insurgat in aiām/ob gratiam cuius ipsi oculi effodiuntur. Cū autē deus offenditur: abusu criminū: aut ecclesia cōculcatur/totius aīe picditatur salus. Quod ita alienū est ab officio principis: vt quotiens ista pueniūt in re publica: aut oīno non sentire credatur p̄iceps: aut dormire / aut in diuersorio esse. Sol eminet vnuerfis vt cuncta videat: & diiudicet vnuerfa. Solē/alterū principem esse credo. Recte itaq; facit cū ignauū fucos pecus a p̄sepibus arcet: qui aluearia spoliānt/& quicquid dulce est ebibunt aut asportāt. Recte facit cū ecclie pmouet culmē/cū religionis dilatat cultum: cū superbos humiliat & exaltat humiles/munificus in egenos: in copiosos frugalior/cū virtutes premio & vitia equa penarum lace remunerat: cum iustitia vsq; quaq; ante eum ambulat:& ponit in via prudentie aliarūq; virtutū gressus suos. Equidem/sic petit cælum vt nō ferat ossan olipus. Sūmaq; peliac^o sidera tāgit apex.

Prouer. xxv. Inquit sapientia. Ne gloriosus appareas coram rege:& in loco magnorū ne steteris. Eoq; spectat sapientis edictum vt quisq; nō humiliatur in facie principis/merita confusione obduct^o gloria quam vsurpauit dignus est spoliari. Honorum siquidē dīstrībutor est:& dū recte ministrat principatuz: penes eū est p̄petua dispensatio munerū. Recte quidē ministrat: cum eo presidente letantur populi:& in regno equitatis totius terre latitudo exultat. Perpetua inquā quia vt scriptuz est. Rex qui iudicat in veritate pauperes: thron^o eius in eternum fundabitur. Quis ergo ei honorem detrahat quem audit a domino perpetuo munere honoratum? Plane in insensibile principis statuam quicq; p̄sumere/quandoq; crimen extitit maiestatis & morte acerbissima put veteribus placuit puniendum. Quis ergo in imaginez dei que est princeps/malicia presumente offendit? Proinde cōsiliū sissimum est illud sapiētis. In cogitatione tua regi ne detrahas & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia aures celi portabunt vocem tuam/& qui habet penas annunciabit sententiā. Nunquid ergo quicq; licebit in opere aut verbo: cū & ipsa cogitatio cubiculiq; secretuz/& sententia cordis arceat ne quid molliatur aut concipiat aduersus principem?

¶ Quoniam gnatonici peruertunt omnia: nec vera fateri patiūtur: & q̄ eis exemplo marie corum detrahendum est si sapiant diuī-

ij. Reg. xviii.
Principis cōparatio ad solem.

Nota spālia
opera fēda p̄ principem.

Prouer. xxv.

Prouer. xxix

ff. ad. l. iul. ma-
ie. l. q. statuas.
Nō arceri cogitationē & secretū cordis p̄ principem.

tes: et q̄ calūniatores pauperū de⁹ ipse psequit. Ca. XXVII.

Geterū si gnatonī creditur quisquis non aridet diuiti-
bus etiā cum malefecerint/aut nō applaudit in pessi-
mis eorū videt aut inuidere fortune/aut officio non
deferre. Nā apud gnatonicos veritatis eloquium/cri-
men est maiestatis. Impetrata tamen venia vnū pro membris
in auditu capitis in sero: nō tñ ego sed spūs sapientie: spūs veri-
tatis/spūs sanct⁹. Qui obturat aurē suam ad clamorē pauperis
et ipse clamabit & nō exaudietur. Nō equidē exaudietur a capi-
te suo qm̄ caput eius xp̄s est: et in xp̄o deus: & deus xp̄us. Qui
liberat pauperē a potente/ & cōfringit om̄ia intumentia regna
terrarū. Lapis p̄cisus de mōte sine manibus: eripiens inopē de
manu fortiorū ei⁹: egenū et pauperē a diripiētib⁹ eum. Si ergo
quisq̄ quicumq; sit ille insurgit in eos quorū patronus imo pater
est xp̄s: p̄cudubio in seipsum puocat lapidem/quo irruētē cō-
minuta est statua: quā vidit nabuchodonosor: q̄ regnorū variū
splēdoris & roboris seriem figurabat. Nec p̄ficit in tortura pau-
perū multiplicare vota: & quasi de⁹ munerib⁹ corrūpi queat: eū
stipulatis potius q̄ veris ab impenitente elemosinis attentare:
cū sapiētia p̄testet. Quia ruina est hoī deuotare sc̄tōs & post
vota retractare. Et illud. Hostie ipiorū abominabiles dño: quia
offerūtur ex scelere. Et qui offert sacrificiū de rapina pauperis:
quasi filiū imolat patri. Nec mihi imputet si de manu eorum
fratern⁹ sanguis exquirat/aut operū suorū reportant premia in
eadē mensura quā ipsi intulerūt: qm̄ nō ego sed altissimus dicit:
et facit hec om̄ia. Ego quidē nō tantum bonis & modestis: sed
etiā discolis arbitror seruiendū in om̄i humilitate & reuerētia:
fideliter tamen & in cultu potestatis deū venerādum/a quo est
institutū. Vnde & hebrei p̄cipiūtur orare p̄ babiloniis: quia in
pace principū quies est populorū. & xp̄s ipse cesari tributa/a fia-
delib⁹ censuit esse soluēda. Om̄ia tñ peruertit gnato & eo iudi-
ce/veri p̄fessio/maiestatis crimini coequat. Dignus plane cui
alumnus apollinis id est sapiētie cultor pellem detrahat: exem-
plo marcie. Qui dū cōtēdit phebu superare canēdo victus/indu-
mēto nature spoliat. Eū nāq; adulatorū factio imitat: et infeli-
cem satyrū implet dū numina sua (fortunatos loquor) vanis lau-
dibus velut instrumētis musicis nō tam superare molit q̄ exce-
care. Semper quidē iuuenescit in vitio que nunq; grauitate sen-
suum maturatur leuis: lasciuia loquax: et que ad omnem auraz
quavis arundine citius agitatur.

Proverb. xxx.

ps. lxxx.

Daniel. ii.

Ibidem.

Proverb. xx.

Proverb. xxx.

Ecc̄i. xxiij.

i. Petri. ii.

Matth. xxij.
Marci. xij.

Marcie.

Polícratíci de Curialiū nugis.

Auctoritate socraticorum quando quis de suo commēdat:
& quando sit aliena laudatio. Capitulum. XXVIII.

*Tibicines sūt
in symphonia
cantantes.*

*Sapientia est
donum dei.*

Apuleius.

Et licet hi tibicines vanitatis/aliorum supplantationi
semper insistant/in cōmendatione illius quod maxi-
me suū cuiusq; est:aut rari⁹ occupant aut min⁹. Tūc
enī quisq; maxime & de suo cōmendatur cū ad sapien-
tie laudes lingua predicantis accedit Cetera nāq; oīa aliena sūt
suū est cuiusq; qđ sapit. Suum inquā nō tamen a se/ sed ab eo cui
ius munus est:quicquid laudem meretur in hoīe. Et hic quidez
non est meus sermo: sed quē oīm sapientū cetus concelebrat/ &
quē in libro qui inscribitur de deo socratis facile est iueniri. Cur-
ius verba ppter elegantiam sensuū & orationis lepidā venusta-
tem curavi inserere. vt his que scribuntur prōptius adhibeas fi-
des/ cū de purissimo fonte maiorū eadem profluxisse cōstiterit.
Ait itaq; apuleius. Nihil eque miror qđ cū oēs & capiāt optime
viuere. & sciant non alia re viuī qđ animo nec fieri posse quin vt
optime viuas: animus colendus sit/ tñ homines animū suū non
colant. At si quis velit acriter cernere/ oculi curadi sūt/ quib⁹ cer-
nitur. Si velis perniciousiter currere: pedes curandi sunt quibus curri-
tur. Itidem. Si pugillare valde velis: brachia vegetanda sūt qui-
bus pugillatur. Similiter in omnib⁹ mēbris ceteris cuiq; sua cu-
ra p studio est. qđ cum facile omnes perspiciāt: nequeo satis me-
cum reputare: & providere vt res est ammirari/ cur nō etiā ani-
mū suū ratione excolant. Que quidem ratio viuendi/ oībus
eque necessaria est: non ratio pingendi/ nec ratio pfallēdi: quas
quiuis bonus sine vlla animi vituperatione: sine turpitudine/ si-
ne labore contempserit. Nescio vt sibi menias tibiis canere: sed
non pudet me tibicinē non esse. Nescio vt appelles colorib⁹ pin-
gere: sed non pudet me non esse significum. Et idem in ceteris
artibus si omnes persequar/ licz tibi nescire: nec pudet. Enūvero
dic fodes/ nescio bene viuē. vt socrates. vt plato. vt pythagoras
vixerūt. nec pudet me nescire bene viuere. Numqđ hoc dicere au-
debis. Sed in primis mirandum est: qđ ea que minime volūt ne-
scire discere tamen negligunt: & eiusdem artis simul disciplinā
& ignorantiam detrectāt. Igitur quotidiana eorū era dispūgas
inuenies in rationibus multa prodige profusa & in semet nihil:
in sui dico demonis cultum: qui cultus non aliud qđ philosophie
sacramentum est. Plane quidem villas oppipare extruūt: & do-
mos ditissime exornant/ & familias numerosissime comparāt.
Sed in istis omnibus in tanta affluētia rerum nihil est preterqđ

dominus ipse pudendum. Nec iniuria Cumulata enim habent que sedulo percolunt: ipsi autē sordidi/indocti: incultiq; circūeūt. Igitur illas species in q̄ patrimonium sua pfuderūt amenissimas & extractissimas & ornatissimas deprehendas/villas emulas urbium conditas: domus vice templorum exornatas/ familias numerosissimas & calamistratas opiperam superlectilē: omnia affluentia: omnia opulentia: omnia ornata preter ipsum dominum qui solus tantali vice in suis diuitiis inops: paup; egēs: nō quidem fluentē illum fugitium captat/ & fallacis vnde siti: sed vere beatitudinis: id est secunde vite & prudentie fortunatissime sitit & esurit. Quippe non itelligit: eque diuites spectari solere. vt equos mercantur. Neq; enim in emēdis equis faleras cōsideramus: & baltei polimina inspiciamus/ & ornatissime cervicis diuitias contemplantur. Si ex auro argento & gemmis/ monilia varie gaze dependēt: si plena artis ornamenta capiti & collo circumiacēt: si frena colata: si epiphia fucata: si singula aurata sunt: sed omnibus istis exuuiis amolitis & amotis/ equū ipsum nudum & solum: corpus eius & animum cōtemplantur: vt si ad speciem honestus: ad cursuram vegetus: ad vecturam validus. Iam primum in corpore si sit argutum caput: breuis aluus: obesaq; terga: luxuriatq; thoris animosum pectus honestis. Preterea si duplex agitur per lumbos spina. Volo enī non modo pniciter verūctiam pmolliter peruehat. Similiter igitur & in hominibus contēplandis noli aliena illa estimare: s; ipm hominem penitus considera: ipm vt meū socratem pauperem expecta. Aliena autē voco que parentes pepererūt: & que fortuna largita est: quorū nihil laudib; socratis mei amisco: nullam gñofitatē: nullā psapiā: nullos longos natales: nullas iuidiosas diuitias. Hec enim cūcta/ vt dico aliena sūt. Sato pthaomo glia est: qui talis fuit vt eius nepotē nō puderet. Igitur oīa similiter aliena numeres licebit: generosus est: parētes laudas: diues est: nō credo fortunē. Mag; ista dinumero Valid; est: egritudine fatigabilis. Pernix est: abit in senectutē Formos; est: expecta paup; lisp & nō erit. At enī bonis artib; doctus & appime ē eruditus: & q̄tū licet hoī/ sapiens & boni cōsultus. Tandē aliqñ ipm iure laudas. Hoc enī nec a patre hereditariū est: nec casu pēdulū: nec a suffragio anniculū: nec a corpe caducū: nec ab etate mutabile. Hec oīa meus socrates habuit: & ideo cēta habere contempsit. Quin igit & tu ad studiū sapiētie ingeris: vel ppera saltem vt nihil alienū audias in laudib; tuis: sed vt qui te volet nobilitare

De tantalo.

Ad equū bonitātē ac pulchritudinē que requirantur.

Laus socratis.

eque laudet vt actius vlixē laudauit in philotheta. Primo eiusdem tragedie sue principio. Inclite parua predite patria nomine celebri clarioq; potens pectore: achiuis classib; auctor grauis dardanis gentibus vltor laerciade. Nonissime patrē memorat. Ceterū omnes laudes iuri eius audisti. Nihil inde nec labertes sibi/nec anticia/nec acrisius vendicat. Hec tota vt vides laudis huius/propria vlixī possessio est. Nec aliud te in eodē vlixē homerus docet qui semp ei comitē voluit esse prudentiā quā poetico ritu mineruā nūcipauit. Igitur hac eadem comitante omnia horreda subiit: oia aduersa superauit. Quippe ea adiutrice ciclopi specus introiit: sed egressus est: solis boues vidit/sed abstinuit/ad inferos demeauit: sed ascendit. Eadem sapientia comitante scillam preter nauigauit/nec arreptus est: caribdi cōceptus est: nec retētus. Circes poculum bibit: nec mutat⁹ est. Ad latophagos accessit nec remansit. Sirenas audiuit: nec accessit.

¶ Q; p merito principis formatur popul⁹: & ex populi merito formatur principatus/deoq; placido creatura quelibet mansuescit & seruit homini.

Capm. XXIX.

Necapuleius eleganter quidem & splendide & vtina; audiatur. Si enim in sui ipsius cultu quisq; laboret: & que exteriora sūt reputet aliena: profecto optim⁹ erit status singulorum & omniū/vigebitq; vtus/ & ratio pua lebit/regnatē vndiq; mutua caritate vt sit caro subiecta spūi & spūs plena deuotiōe dño famuletur. Que si pcesserint nec timore capitis onerabuntur mēbra: nec destitutiōe mēbrorū/aut ignauia languēbit caput. Ista siquidē a peccati infirmitate pueniunt. Nā & inferiorū delicta bonū pncipē demerētur: & peccata superiorū subditis sunt occasio & auctoritas delinquēdi. Vñ illud. Oē caput languidū/& oē cor merēs a planta pedis vsq; ad vticē nō est in eo sanitas. Mansuescit itaq; pnceps ab innocentia populi: & populares motus repmit innocētia principalis. Placida nāq; deo omnis creatura mitis est: & seruit homini/& eo indignate omnis creatura armatur in vltionem eius. Cornus herliam pauit/vrsus famulatum impēdit prophete. Vt parcat danieli ferocitatem nature dediscit leo & collectam nescit esuriem. Vnda ficcis iustorum calcatur pedibus. Aduersus pueros succensus ignis in fornace non proficit. Ad votum fidei/aer imbres & terra fructum negat:& celum ipsum in impios euomit ignes suos.

¶ Breuis epylogus aduersus gnatonicus Capm. XXX.

Esaiē. i.

ij. Regū. xvij
 iij. Regū. ij.
 Daniel. vj. z
 xiiij.
 iij. Reg. ij.
 Daniel. iij.
 ij. Regū. xvij
 iij. Regum. i.

Ceterū dū ista psequimur/nobis insidiant gnatonici:& in inuidiā felicium quicquid sunt dicta retorquet ut mediocri aut temeritatis reos nos faciat. Mentiunt nos legē imposuisse principibus & colla eorum iugo importabili onerasse. Veritas siquidem inimica est illis. Inimicitias diuinitum procurant amatoribus vitatis: quorum ut gratiam consequantur vel in verbo aut ope erubescunt. Ad singula clamat gnato/seu bona: seu mala sint/plachre: bene: recte. Palescit super his etiam stillabit amicis: Ex oculis rorem/saliet:tundet pede terram. Utque conducti plorat in funere dicunt. Et faciunt prope plura dolentibus ex animo. Sit derisorio plus laudatore mouet. Et nescio quomodo ipsos etiam omnes probos expugnant/& qui adulatorum nequitiam detestantur: a quibus & si non sit laus quesita/nihilominus oblata delectat. Istis dum vitati insisto/nequaquam placere possunt: sed nec ob eorum gratiam dignor non acquiescere vitati. Non est tamen quod mihi possint opponere nisi quod mihi & illis non conuenit:& quod interdum alicui amicorum dum in manibus eorum labitur/in aure suggero. Ne te decipiant animi sub vulpe latentes. Hi quidem imperatores sunt curialium nugatorum/ quorum si unum offenderis omnibus aliis reus eris. Gnatonicum ergo consilio conueniunt ambitiosi inuidi superstitiosi & similes dicentes sibi bella parari/& me in eos velle (ut dici solet) caninam facundiam exercere/cum tamen id mihi proposuerint: nisi aut eorum iniuriis urgear: aut auctoritate superioris amici ad hostilium licet hebetem impellerent. Est quidem quod magis animus affectat ut curialibus cedens nugis illis quibus placent faciam locum. Nam ut de aliis taceam non possunt ferre gemitus gnatonis qui sibi nil actum credunt dum aliquis restiterit: cuius oculos non obducant ad tenebras reprobato oleo peccatoris. Quod si quis effugerit non tam gnatonis quam principium virorum censeat hostis. Valeat ergo curia cum tolerabilibus nugis/ dum gnatonum corum factio habeat semper in malam rem: & fiat iugiter nouissima illius deteriora partibus. Ceteros dies suos expectat & oculum: & si infecundi pectoris angustia & oris ariditas infecundi/non habeat penes se/quod possit omnibus imitari. Tu quando ambitiosos:& inuidos ceterosque domi nostre latentes egredi velis si tamen premissi libelli placuerint expectati denunciant/& in verbo tuo calcantur/urgebuntur: ut in publicum pdeant. Non enim omnes aggrediendi sunt pariter: nec posset confertus eorum cuneus facile expugnari: cum nec ipse cohortes leuiter in numerum cadant. Non mihi si centum lingue sunt oraque centum. Omnia nugarum currere noia possem.

Terentius horatius.

Virgil. in. vi. eneo.

¶ Explicit liber. VI.